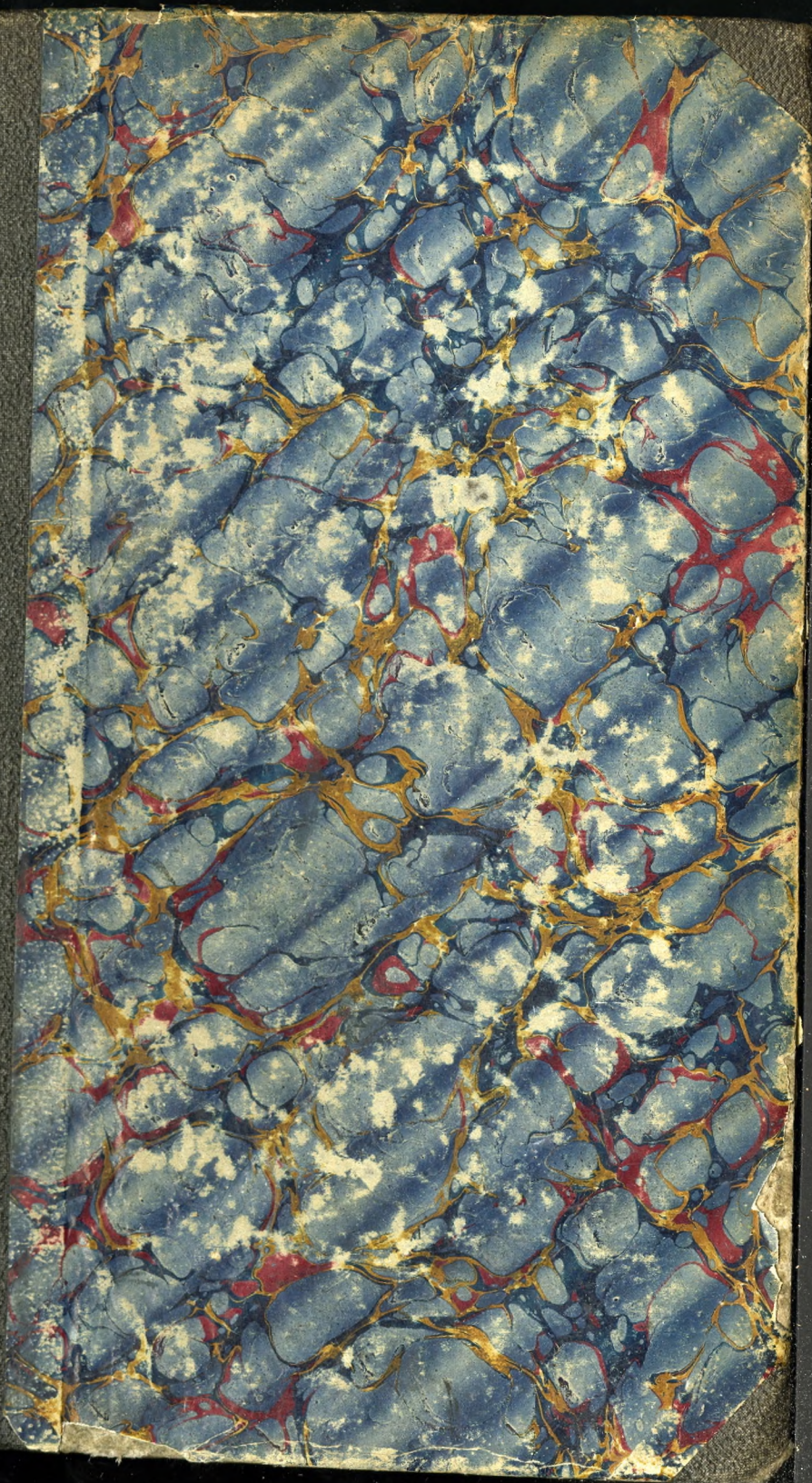
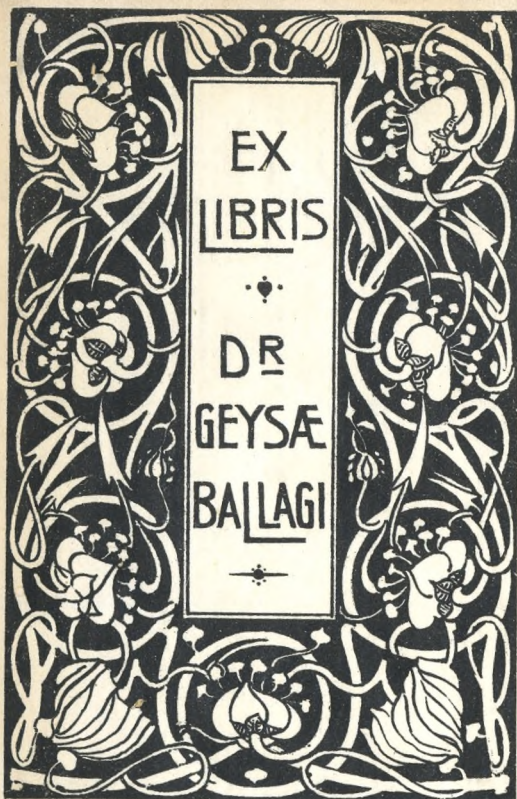

Politikai
röpiratok

2

1976

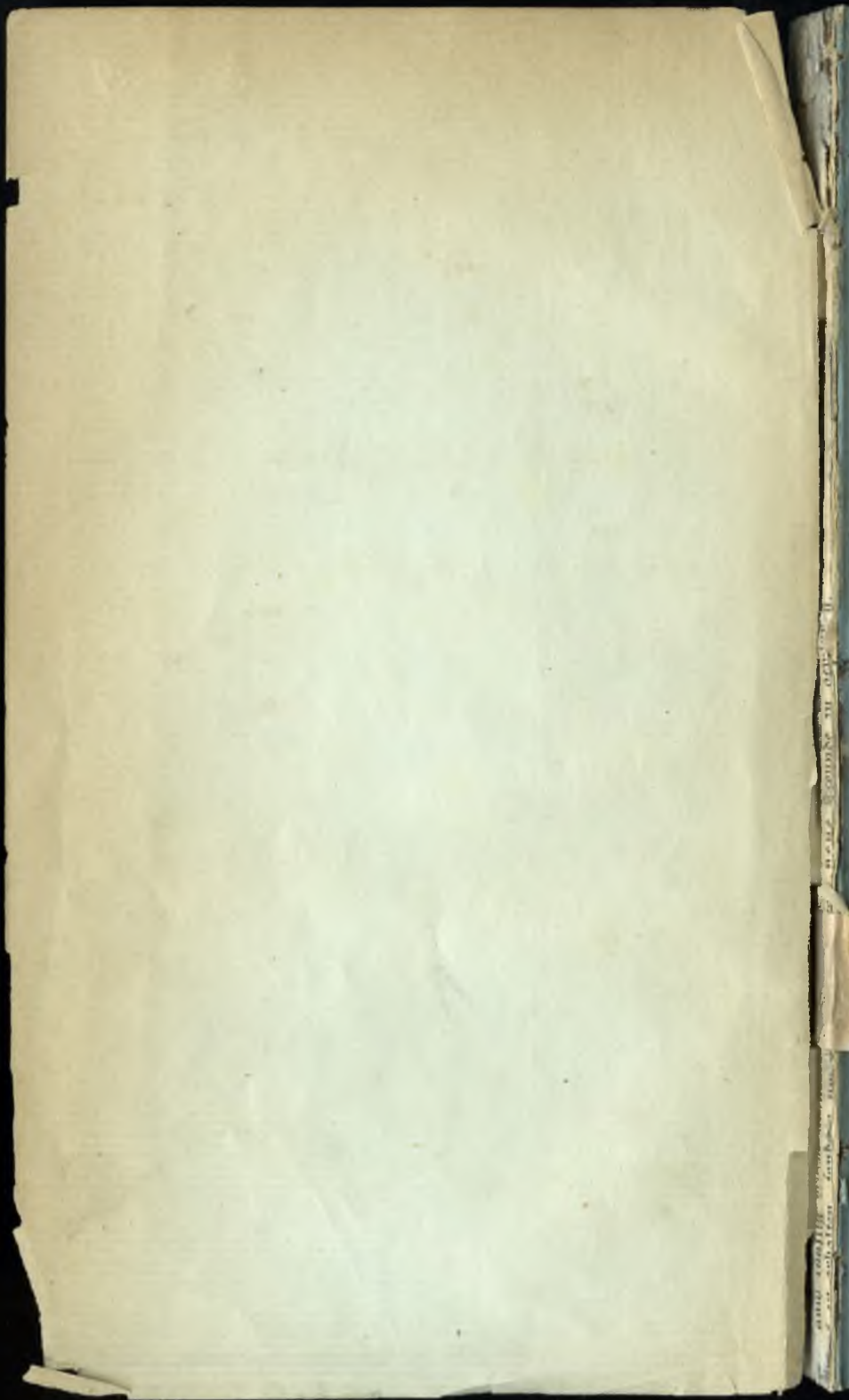
1994

1999 -07- 07

Tartalom:

- 1., Követjelontés az 1839-40 országgyűlésről. Adak Fejencs és Hódolony Károlytól. 1842.
- 2., Kelet népe nyugaton. Fáy Andrásról. 1842.
- 3., Ueber die Gleichberechtigung der Nationalitäten in Oesterreich. Von N. N. 1850.
- 4., Kirche, Adull, Freimaurerei, selbst einem Anhänger. Hober Woll. thätigkeit. Ein wahres Wort auf die Angriffe gegen Adull und Frei. maurerei. 1858.
- 5., A nemzeti mivelődés alapja. Tita Károcsanyéki S. 1861.
- 6., An Franz Adak. Von Franz Schuselka. 1861.
- 7., Ein Wort an Adak. Von Graf Nikolaus Bethlen. 1865.
- 8., Menny is ne tovább?! Tita Ökényi. 1861.
- 9., Nyílt levél választóikhoz. Fabian Eöör, Orad országgyű. Légi képviselőjétől. 1867.
- 10., A drámaegyesületnek az egy nyílt levélben. Eder Albert. 1866.
- 11., A csergői választókémlethöz. Hegedüs József, képviselő. 1869.

1. 001 000 5853587
2. 001 000 5853594
3. 001 000 5853600
4. 001 000 5853617
5. 001 000 5853624
6. 001 000 5853631
7. 001 000 5853648
- 8.
9. 001 000 5853655
10. 001 000 5853662
11. 001 000 5853679

2
10

KÖVET JELENTÉS

A Z

1839-40-ki országgyűlésről.

DEÁK FERENCZ és HERTELENDY KÁROLY

ZALA VÁRMEGYEI KÖVETEK TŐL.

OSBALLAGI MÓR.

1.

PESTEN.

Kiadta Landerer és Heckenast.

1842.

KÖVET. JELENTÉS

1839-40-ki országgyűlésről.

DEÁN FERENCZ DE BENTENDY KÁROLY

ADVA KÁROLYI BENTENDY

1839.

Adva Károlyi Bentendy

1840.

KÖVET JELENTÉS

A Z

1839-40-ki országgyűlésről.

ROVET JEJENTES

1831-10-11 országgyűlési.

Tekintetes Karok és Rendei!

Az ország' gyűlése befejeztetett, tisztünk megszűnt, 's képviselői díszes de terhes állásunkról lelépve, számot adunk eljárásunkról 's azon bizodalomról, mellyel minket a' tettes RR. kegyessége megtisztelt. Tiszta igyekezetünk' buzgóságát nyugott kebellet vetjük szigorú bírálat alá; de kegyes elnézést kérünk és reménylünk, ha tehetségünk az igyekezet' buzgóságának meg nem felelt, 's erőnk' hiányában képesek nem valánk eszközölni mind azt, mit elérni ohajtottunk.

Aggodalommal telve léptünk mi e' nehéz pályára, nem mintha kétkednénk az ösvényről, mellyet kövessünk, mert ezt kötelesség 's önérzeteink határozottan kijelelték, hanem aggódva láttuk, fájdalmasan éreztük azon nyomasztó állapotot, mellyet polgári szabadságunk' vérző sebei, a' személyes biztosságon ejtett súlyos sérelmek, 's polgár társaink' szenvedései okoztak, 's melly néhol retteget, máshol inkább keserű ingerültséget gerjesztve sötét felhőkint lebegett a' nemzet felett. Nevelték aggodalmunkat azok, mik az országgyűlésnek megnyitását közvetlenül megelőzték, 's ennek folytában voltak olyan pillanatok, mellyekben az ellenséges körülmények' nevedő hatalma nem csak szebb jövődönk' reményeit, de a' jelent is veszélylyel fenyegette, s' mellyekben az általános csüg-

gedést csak az ügynek igazsága távoztatta el, 's azon meggyőződés, hogy igaz ügyért küzdeni még akkor is kötelesség, midőn már sikerhez nincsen remény.

Köztanácskozásaink' első tárgya azon újabb sérelem vala, melly Pest megye' törvényes követének, gróf Ráday Gedeonnak, az országgyűlésről főbb parancsolat által lett eltiltásából származott. Sértve láttuk mi ezen tilalom által Pest megyének törvényesen gyakorlott szabad választási jusát, 's veszélyeztetve képviselői rendszerünk' függetlenségét, melly a' kormánynak parancsoló vagy tiltó önkényes avatkozása mellett fen nem állhat, 's meg valánk győződve, hogy midőn polgártársunk törvény ellen és ítélet nélkül, megfosztatott polgári legszentebb jussaitól, személyében az egész nemzet' törvényes szabadsága lett megsértve. Ugyan azért mindenek előtt ezen sérelmet, melly képviselői állásunkat, 's az országgyűlésnek kiegészítését olly súlyosan érintette, kívántuk ő Felségéhez felterjeszteni, sőt kerületileg azt is elhatározáink, hogy addig, míg e' sérelem orvosolva nem lesz, semmi egyéb tárgyakat fölterjeszteni nem fogunk.

A' kerületileg készült felirási javaslat, mellyben e' sérelemre nézve kifejténk nézeteinket, az országos ülésben is megállapítottatott; azon záradék pedig, mellyet más tárgyak' föl nem terjesztése iránt, az orvoslásnak könnyebben lehető eszközlése végett határozáink, úgy módosítottatott, hogy e' tárgyon kívül még az előleges sérelmeket, és azokat, mik a' nyilvánosságot és a' szólás' törvényes szabadságát 's az országgyűlésnek kiegészítését tárgyazzák, minél előbb tanácskozás alá vesszük, 's fel is terjeszszük, ezeken kívül pedig a' szabad választáson ejtett sérelem' tetteleges orvoslásáig semmi egyéb munkálatokat fel nem küldünk.

Ezekben állapodván meg a' képviselői táblának többsége, felirási javaslatunkat a' fő RR-hez általküldöttük, 's

velők az említett záradék iránti országos végzésünket is közöltük. Ők azonban véleményünket el nem fogadták, sőt az általküldött felirási javaslatot tanácskozás alá sem vevén, azt válaszolták: hogy az 1790dik évi 13dik cz. rendelete szerint minden egyéb tárgyak előtt a' kir. előadásokat kell tanácskozás alá venni, 's minket azoknak haladék nélküli tárgyalására szólítottak fel.

Kettős volt már ekkor az akadály, melly ezen súlyos sérelemnek orvoslásában már első lépésünket is gátolta, 's azon nehézség, mellyet a' fő RR. tanácskozásaink' sorára nézve gördítettek elő, lehető következeiseiben szintolly veszélyes vala, mint azon sérelem, mellyet a' kormány okozott. Mert ha megállapíttatnék az 1790: 13dik cz.-nek azon magyarázata, mellyet a' fő RR. felállítottak, könnyen megtörténhetnék, hogy a' kir. előadások tárgyalata után az országgyűlés azonnal berekesztetvén, a' nemzetnek még ideje sem volna méltó panaszait 's igazságos kívánatait előadni. Ekkor azon törvény' rendeletének másik része, mi szerint a' sérelmeket is minden országgyűlésen multhatatlanul orvosolni kell, tetteleg meg volna semmisítve 's az országgyűlés olly testületté válnék, melly inkább csak azért lett összehíva, hogy a' fejedelem' parancsait általvegye, nem pedig azért, hogy minden köztárgyakról szabadon tanácskozzék, 's a' nemzet legszen-
tebb jusát: — a' törvényhozást, fejedelmével megosztva szabadon gyakorolja.

Előadtuk mi ezeket a' fő RR.-hez küldött izenetünkben; kifejtettük, hogy törvény által előre 's állandó szabályul kitűzni azon sort, mellyel a' köztanácskozási tárgyak mindenkor felveendők, már csak azért sem lehet, mert ezen sornak a' tárgyak' természetéhez, 's többet, vagy kevesebbet sürgető voltához képest kell változni. Hivatkoztunk e' részben törvényekre, 's a' mult idők' példáira; kifejtettük, hogy jelenleg éppen az általunk előadott sérelmek azok,

mellyek minden egyéb tárgyaknál sürgetőbbek; kiemeltük különösen az országgyűlés' kiegészítésének tekintetét; de fontos okaink, 's részletes vitásaink sikeretlennel valának.

Ezenközben érkezett a' julius' 28án kiadott kir. leirat, mellyben ő Felsége felterjesztésünket megelőzve kijelenté: hogy a' megyéket törvényes jusaik' gyakorlatában korlátozni 's a' szabad választási just sérteni nem akarja. Ezen fejedelmi kijelentés azonban, ha bár súlyos aggodalmunk' enyhítésére valamelly nyugtató ígéretet látszott is foglalni magában, sérelmünket még sem orvosolta; mert azon akadály, melly Pest megye' követének megjelenhetését gátolta, még elhárítva nem lett, a' törvényt sértő tilalom vissza nem vétetett, 's azon általános kifejezések, mellyekben ezen kir. leirat a' szabad választásról, 's a' megyék' törvényes jusairól szólt, jövendőnk' teljes biztosítására kielégítőek nem valának. Ezen nézeteknél fogva mi a' szabad választási sérelem' fölterjesztésének' sürgetésétől a' kir. leirat' következtében sem állhattunk el, 's a' fő RR-ket újra felszólítottuk, hogy velök közölt felirási javaslatunkat tárgyalás alá vegyék 's a' nemzet' legsúlyosb sérelmeinek minélelőbbi fölterjesztését ne gátolják. Elhatároztatott továbbá a' mi táblánk' többsége által az is, hogy a' katonai élelmezés' tárgyában készült országos választmányi munkálatot, mint a' melly rövid idő múlva köztanácskozás alá kerül, a' követek küldöikkel minél előbb közöljék, ő Felsége pedig ugyan azon felírásban, melly mellett említett sérelmeink felterjesztetnek, megkérettséék arra is, hogy azon adatokat, mellyek a' katona ujonczokban kívánt segedelem' szükségének fölfedezését tárgyazzák, úgy szinte a' Duna' szabályozását érdeklő terveket, és előmunkálatokat is az országgyűléssel közölni méltóztassék.

Ennyi vitatások után végre csakugyan elállottak a'

fő RR. az 1790ik évi 13dik cz.-nek azon magyarázatától, melyet ellenünk felállítottak, 's megegyeztek abban, hogy ámbár a' kir. előadások érdemleges tárgyalás alá még nem vétettek, legelső felírásunkban mind azon sérelmek és kívánatok, melyek iránt a' két tábla megegyez, fölterjesztessenek, 's ezen felírásnak 2dik részében kérettség azon adatoknak közöltetése is, melyek a' kir. előadások' 1ső és 3dik pontjainak tárgyalásához mintegy előkészületül szükségesek. Elfogadták továbbá azon felirási javaslatunkat, melyben az előleges sérelmek' orvoslását sürgettük, és azokat, mik Kővár' vidékét, Közép-szolnok megyét, és a' főrendi táblának némelly meg nem hívott tagjait tárgyzták; de egyszersmind határozottan kijelenték azt is, hogy a' szabad választást, a' nyilvánosságot és a' szólás' törvényes szabadságát tárgyzó felirási javaslatunkra nézve tovább is megmaradnak előbbi véleményüknél, 's ezeknek felterjesztéséhez nem járulhatnak.

Ekkor azonban gróf Ráday Gedeon, tiszta buzgósággal, csak a' hon' javát ohajtva, országgyűlési követségéről, melyet Pest megyének törvényes választásából nyert, önkényesen lemondott, 's lemondását a' megye' közönsége is elfogadván, megszűnt e' részben az országgyűlési testület' kiegészítésének kérdése, 's az okozott sérelem' tetleges orvoslásának szüksége, sőt lehetsége multa nézve teljesen elenyészett. A' mi pedig a' jövőndőt illeti: mi ugyan kívántunk volna bővebb biztosítást erre nézve is; de a' fenforgó körülmények között további részletes vitatásokkal magát az elvet is kockáztatni nem vala tanácsos, 's látván, hogy e' tárgynak felterjesztésére nézve a' két tábla között egyesülést eszközölni már lehetetlen, czélszerűbbnek láttuk a' szabad választásnak törvénybe ütköző minden korlátozása ellen ünnepélyes ovást tenni, s' határozottan kijelenteni: hogy mi a' nemzetnek ezen szent és sérthetetlen jusára nézve a' törvényekhez, tör-

vényes gyakorlathoz 's az 1832²/₆ évi országgyűlésnek senki által kétségbe nem hozott, 's tetteleg elismert példájához szorosan ragaszkodunk. Meg vagyunk mi teljesen győződve, hogy azon példát, melyben akkor a' nemzet és fejedelem tudva és szabad akaratból, minden kétség, minden ellenmondás nélkül tetteleg megegyezett, most a' kormánynak egyoldalú önkényes rendelete, melyet a' nemzet törvényesnek soha el nem ismert, sőt ellene képviselői által határozottan felszólalt, meg nem gyengítheti, 's e' tilalom a' törvény ellen, 's azon példa ellen alaposan soha fel nem hozattathatik, 's talán nem hibázunk, ha hiszszük, hogy épen azon keserűség, mely ezen tilalomból származott, 's azon kedvetlen vitatások, melyek e' tárgy felett hónapokig folytanak, 's különösen az, hogy e' tilalom volt egyik legfőbb ok, mely miatt a' kir. előadások hónapokig tárgyalás alá sem vétethettek, nyujtanak jövődre nézve is némi biztosítást, 's nem csak a' törvény, hanem a' józan okosság is el fogja tartóztatni a' kormányt egy olly lépésnek ismétlésétől, mely haszon és nyereség nélkül mind neki, mind a' nemzetnek annyi keserűséget okozott, 's ezentúl ismételve bizonyosan még többet okozna.

Megszűnván eképen a' szabad választáson ejtett sérelem feletti vitatások: azon sérelmeket 's kívánatokat, mik iránt a' fő RR-kel már megegyeztünk, haladék nélkül felterjesztettük, 's ugyan azon felírásban ő Felségét a' kir. előadásoknak 1ső és 3dik pontját érdeklő adatoknak közöltetésére megkértük, a' nyilvánosságnak és a' szólás' törvényes szabadságának sérelmei felett pedig vitásainkat tovább is folytattuk. — Köztanácskozásaink' első tárgya tehát a' nemzet' sulyos sérelmei valának, azoknak előadásával kezdtük meg az országgyűlést, első felírásunk' legfőbb részét sérelmeink' előterjesztése tevé, 's ezekkel kapcsolatban levének csak megemlítve a'

kir. előadások, melyeknek érdemleges tárgyalásához még csak előkészületek tétettek. És így az 1790: 13dik cz. rendeletét tetteg oly értelemben alapítottuk meg, mely a' szabad tanácskozások' természetével leginkább megegyez, 's mely jövődre megmenti az országgyűlést azon eddig soha tisztán el nem döntött veszélyes vitatásoktól, melyek a' kir. előadások' elsőbbsége felett majdnem minden országgyűlésen előfordultak; — 's ezen fontos lépést nem csekély következésű nyereségnek lehet tekinteni.

Azon tárgyak közül, melyek első felírásunk mellett fölterjesztettek, az országgyűlésnek kiegészítését érdekelte az, hogy Kővár' vidéke az 183 $\frac{2}{3}$ 21. cz-nek ellenére az országgyűlésre meg nem hivatott; Középszolnoks megye meghivatott ugyan, de követválasztási gyűlését a' főispán önkényes hatalommal eloszlatta, 's eképen a' megyét jussainak gyakorlásában 's köteletségének teljesítésében gátolva, mind a' törvény' rendeletét, mind a' fejedelem' parancsát büntetlenül sértette. — Úgy szinte az is, hogy a' fő rendi táblának némelly tagjai, kik törvény és gyakorlat szerint országgyűlési személyes jusal birnak, kir. meghívóleveleket nem kaptak. — Ezen tárgyakra nézve nem történt orvosló tetteges változtatás az országgyűlés alatt; azonban a' mi Kővár' vidékét, s' Középszolnok megyét illeti, biztosan lehet reményleni, hogy azon udvari választmány, mely az említett törvény' következtében ezen részek' visszakapcsolásának általános és tökéletes teljesítésére kiküldetett, elkezdett munkáját minél előbb bevégezni, 's ekkor minden el lesz hárítva, mi e' részben sérelmet okozott, 's hiszszük, hogy a' kormány képes lesz bármely egyeseknek önkényes ellenszegülését sükeretlenné tenni, 's alkotványszerű hatalmával a' törvénynek fogamatot szerzend. — A' főrendi tábla' némelly tagjainak meg nem hívására pedig ő Fel-

sége april' 25én kiadott kir. válaszában kijelenteni méltóztatott, hogy addig is, míg az országgyűlésnek elrendezése tárgyalás alá vétetik, mind azok, kik a' törvény és törvényes gyakorlat szerint az országgyűlésre meghívandók, bizonyosan meg fognak hivatni, 's azt, hogy némelyeknek a' kir. meghívólevelek jelenleg későbbben adattak ki, a' törvényhatóságok által hiányosan teljesített összeírás okozta. Így tehát ezen sérelemnek ismétlésétől sem lehet tartani.

Az előleges sérelmekre, melyeknek rég ohajtott orvoslását ugyan azon első felírásunk mellett ismét sürgettük, semmi részben nem nyertünk kielégítő választ. Ezen sérelmek polgári alkotványunknak legrégibb, de folyvást vérző sebei, melyek anyagi tekintetben szüntűgy mint szellemiben súlyosak és veszélyesek. Fájdalmas, valóban, hogy annyiszor ismételt felírások 's a' nemzet' méltó panaszának tiszta igazsága sem valának képesek illy hosszú idő alatt eszközölni azt, mit kérelem és sürgetés nélkül is méltán várhatunk, sőt még kívánhatunk a' kormánytól, tudniillik törvényeink' megtartását, és a' sértett törvények' szentségének helyreállítását. Csak az országgyűlés' végnapjaiban érkezett kir. válasz ezen sérelmekre; de annak tartalma által e' tárgy semmiben jobba nem változott, sőt ismét csalódott reményeink és az ismét megtagadott orvoslás még súlyosabbá tevék fájdalmunkat. Erdély, a' testvér haza, melyet ugyan azon nyelv és nemzetség, a' szabadságnak ugyan azon buzgó érzete köt hozzánk, melynek lelkes jeles fiai olly gyakran küzdöttek, érettünk és nemzeti önállásunkért, törvényes viszonyaiban Magyarországhoz még most sem csatoltatott; Gallicia 's mind azon tartományok, melyeknek visszaadását méltó joggal kértük, még most is el vagynak tőlünk szakasztva; a' magánosoknak pénzbeli viszonyai felett mégmost is azon felsőbb rendeletek határoznak, melyeket főbb ítélőszékeink

a' törvény' sérelmével 's törvényes függetlenségök' ellenére is már olly régen követnek; a' só' árának meghatározására nézve megsértett nemzeti jussaink még most sincsenek visszaállítva, 's a' nemzetnek minden osztályait folyvást és törvény ellen nyomja ezen önkényes adónak súlyos terhe; az egyházi javak még mindig a' törvényhozás' elmellőzésével terheltetnek; a' véghelyek' polgári állása törvényes tekintetben nem változott, egy szóval, ezek az előleges sérelmeknek minden pontjai most is orvosolatlanok. Mi ezen sérelmeknek orvoslását minden lépéshez, melly az ujonczok' ajánlására nézve fokonkint történt, múlhatlan feltétel gyanánt kívántuk hozzákötni, de indítványunk többséget nem nyert. Hiszszük azonban, hogy nevedő buzgósággal szólalnak fel e' tárgyban jövőre az ország' rendei, mert csak a' csüggedést nem ismerő nemzeti közakaratnak sikerül az, mit eddig elérni képesek nem valánk.

A' szólás' törvényes szabadságán, 's a' nyilvánosságon ejtett sérelmek, 's azon perek, mellyek némelly polgár társaink ellen támasztattak, azon eljárás, mellyet e' perekben ítélőszékeink követtek, és azon elvek, miket ítéleteikben felállítottak, polgári állásunk' függetlenségét, és a' személyes biztosságot, és köztanácskozásunk' szabadságát sokkal mélyebben érdeklették, mintsem hogy azok ellen haladék nélkül szavukat emelni ne siettek volna a' nemzet' képviselői. Felszólaltunk azon fájdalmas érzéssel, mellyet a' sérelem' nagysága szült, 's azon komoly határozottsággal, mellyet a' sértett törvények' szentsége, 's a' veszélyben forgott közérdekek' fontossága megkívánt; kijeleltük egy külön felírásban mind azokat, mik sérelmesek valának, 's a' kormány' önkényes rendeletét, a' birák' eljárását 's ítéleteit törvényteleneknek jelentvén ki, azok' következeéseinek tettelegesen megszüntetését, 's az okozott sérelmeknek teljes mértékű orvoslását kívántuk.

A' főrendi táblának többsége azonban felirási javaslatunkban meg nem egyezett, sőt a' sérelmet okozott kormányi rendeleteket, 's az ítélőszékek' eljárását nem csak mentegette, hanem helyeselve pártolta, 's a' kormány' jusairól, a' birói hatalomról olyan elveket állított fel válaszában, mellyeknek ösvényén egyesülést a' két tábla között sem reményleni, sem ohajtani nem lehetett. Mert ha azon elvek megállapíttatnának, kormányi 's biróikettős önkény veszélyeztetné polgári szabadságunkat, 's e' kettős önkény ellen még felszólalnunk sem lehetne. Fájdalmasan lepett meg bennünket a' fő RR-ek ezen válasza, 's kénytelenek valánk 2dik izenetünkben részletes kiereszkedéssel fejtegetni nézeteinket mind azok iránt, mik e' tárgyat érdeklették. Izenetünk' tartalmát törvényeinkből és polgári alkotmányunk' lelkéből merítettük, 's meg vagyunk győződve, hogy tisztán a' nemzet' és fejedelem' egyesült érdekében szólottunk, hiszszük, hogy a' mit a' nemzet' nevében mondottunk, az a' nemzet' határozott akaratja volt, 's ügyünknek 's kifejtett elveinknek igazsága felett nyugodt kebelrel várjuk a' jelen 's jövőendő' ítéletét.

Felszólítottak bennünket 1ső válaszukban a' fő RR. arra is: hogy sérelmet panaszoló felszólalás helyett, az elvek' vitatasát mellőzve, bár honnan eredett aggodalmunk' megszüntetésére inkább a' fenforgó tárgyak iránt új törvényeket alkossunk. — Hajlandók valánk mi bár melly hibát javítani 's eddigi törvényeinknek e' tárgyak iránti rendeletét szelidebb korunk' tisztább fogalmaihoz alkalmaztatni, nem azért, mert a' fenálló törvények sértve valának, hanem azért, mert a' hiányt pótolni, a' tökéletlent javítani első és legszentebb kötelessége a' törvényhozásnak. De azon elvek' folytában, miket a' fő RR. a' birói hatalomtól felállítottak, 's addig, mig a' kormány elkezdett sérelmes rendszerét folytatta, 's mig hatalmának sulya alatt szenvedtek polgártársaink, kölcsönös bizoda-

lomnak annyira megrázkódtatott állapotjában tanácskozni azon törvények felett, mellyek polgári állásunk' biztosságát, sőt hazánk' egész jövődjét tárgyazva, kedvezőbb körülmények között is fontos és nehéz feladásai lesznek a' törvényhozásnak, vagy egészen sikertelen, vagy épen veszélyt hozó munka lett volna. Ha voltak olyanok, kikre a' hatalomnak sérelmes lépései rémülést gerjesztő hatással valának, azok a' félelemnek nyomasztó befolyása alatt épen e' tárgyban a' jövődjöt biztosító új törvények felett szabadon nem tanácskozhattak volna, mert a' félelem szabad férfiak' szabad tanácskozásával meg nem fér. Ha pedig a' történtek nem félelmet, hanem inkább ingerültséget okoztak, azt a' sérelmeknek folyvást tartó következései naponkint keserűbbé tevék; a' fájdalomnak 's ingerültségnek mind inkább nevedő keserőségei között pedig nem lehet azon nyugalommal, azon hideg fontolgatással tanácskozni, minőt az illy fontos és nagy következésű törvények' alkotása megkíván.

És ha mind ezen tekintetek nem lettek volna is, meg valánk mi győződve, hogy a' fenálló törvényeken ejtett sérelmet egyedül új törvények' alkotásával orvosolni soha nem lehet. Törvény szab korlátokat a' hatalomnak; — 's önkény ellen a' törvény' erejében keresnek ótalmat a' hon' polgárai. De magát a' törvényt, 's annak ótalmazó erejét önkény ellen csak a' nemzet' morális ereje biztosíthatja, 's a' melly nemzet morális erő' hiányában nem képes törvényeinek szentségét tiszteletben tartani, 's azoknak tiszteletet szerezni, annak független önállása csak a' véletlen esetek' játéka lesz, 's azt újabb és ismét újabb törvények sem mentik meg a' végsőlyedéstől. Ha fel nem szólal a' nemzet, midőn törvényei sértetnek, hanem sérelmét elhallgatva minden sértett törvény helyett újakat alkot, önmaga csökkenti törvényeinek tekintetét, mert hallgatása annyi, mintha helybenhagyná a' történtte-

ket, vagy azokat a' törvények' kétes értelmével mentetné. Ha fel nem szólal a' nemzet, midőn a' hatalom túl lépett a' törvények' határain, ki fogja figyelmeztetni a' kormányt elkövetett hibájára ? 's mi fogja reá bírni, hogy a' törvények' ösvényére ismét visszatérjen ? Sértett törvények mellett komoly méltósággal felszólalni több tiszteletet mutat a' fejedelem iránt is, mint a' gyáva hallgatás ; mert amaz férfias bizodalom, ez pedig félénk kétkedés a' fejedelem' igazságában, 's azon nemzet, melly törvényeinek, polgári jussainak sérelmét gyáván hallgatva tűri el, gyáván hagyná el fejedelmét is a' veszélynek óráiban. Gyáva népnek fejedelmek ne örüljenek, mert félelem és bizodalom, hűség és gyávaság nemzeteknél együtt soha nem léteznek. — Nekünk a' fenálló törvények' sérelméről kellett előbb tanácskoznunk, a' sérelmek' tetteleges következeinek megszüntetését, a' törvények' tekintetének helyreállítását kellett sürgetnünk ; de mind ezeket elmellőzve, sérelmeinket elhallgatva, új törvények' alkotásába ereszkednünk nem lehetett. A' fő RR. javaslatát tehát el nem fogadhattuk.

Igy folytak a' vitatások hónapokon keresztül, 's aggodalmak között vártuk a' kétes jövődő' kifejlődését, mélyen éreztük mi, hogy azon fokra jutott már a' dolog, hol a' megállapodás lehetetlen, — 's vagy az elkezdett rendszernek, melly törvényt sértve a' hatalom' szigorú eszközeivel lépett fel, meg kell változni 's a' törvények' szelid hatalmának kell ismét helyre állani, vagy azon rendszer tovább is fenmarad, sőt naponkint terjed és előre halad. Lefolynak majd az elkezdett perek, 's azokban hasonló ítéletek hasonló ingerültséget okoznak. Ennek elfojtására talán hibás számolással, de szoros következettséggel ugyan azon módokhoz nyúl ismét a' kormány, 's így a' hatalomnak minden léptein újabb sérelmek támadnak. Ekkor a' következeések kiszámíthatatlanok lesznek, de minden esetre kedvetlenek, 's könnyen veszélye-

sek. Tudtuk mi azt, hogy a' vérző sebet gyógyítani, 's annak égető fájdalmát enyhíteni lehetetlen addig, míg abból a' sebesítő nyílnek ben törött darabja ki nem vonatik, 's így jelen sérelmeink' orvoslásáról 's jövődönknek biztosításáról süketlen minden tanácskozás, míg a' sérelmet okozott kormányi rendeleteknek, birói eljárásnak, 's ítéleteknek fen levő tetteges következtései meg nem semmisítetnek, a' folyamatban levő perek meg nem szűnnek, 's szenvedő polgártársaink' szabadsága ismét vissza nem adatik. De a' fő RR. folyvást ellenezték felírásunk' ölterjesztését, és így e' tárgyban is az orvoslásnak eszközése már első lépésben gátoltatott. Készek lettek volna ugyan a' fő RR. megegyezni abban, hogy a' sérelem' panaszlásával 's elveink' vitatásával teljesen felhagyva, egyedül a' szenvedők mellett szólaljon fel az országgyűlés. A' legbuzgóbb részvétnek meleg érzése, a' barátság és szeretet' édes kötelességei hatalmas ösztönül szolgáltak nekünk is arra, hogy a' szenvedők' sorsát enyhíteni, nekik az elvesztett szabadságot visszaszerezni. 's őket a' hazának visszaadni minden úton igyekezzünk. De egy szentebb és magasabb kötelesség állott előttünk, mellynek hatalmas szavánál minden egyéb érzelmeinknek el kellett némulni, 's ez a' kötelesség a' haza iránti kötelesség volt. Mi a' nemzet' képviselői valánk, 's a' nemzet' nevében szólaltunk fel sértett törvényeinek védelmére. Mi egyes polgárok' sorsának enyhítésére a' nemzet' jussait oda nem adhattuk, 's a' polgári szabadság' sérelmeit elhallgatnunk vétek lett volna még akkor is, midőn annak fentartásához a' reménynek utósó szikrája is elenyészett, mert a' mit hatalom ront meg, az ismét feléledhet; de a' mit a' nemzet' könnyelműsége önkényt oda vet, vagy gyávasága elhanyagol, azt visszaszerezni ritkán lehet. Mi nem tehettünk olly lépést, melly által elveinket megtagadva, tetteges törvényesítettük volna mind azt, mit.

polgári szabadságunkra nézve olly igen veszélyesnek hitünk: már pedig a' nemzet' sérelmeinek panaszlása helyett kegyelemért esdekelní annyi lett volna, mint a' történeteket tettleg helyeselve, véteknek bélyegét nyomni a' szenvedőkre, 's nemzeti jusaink' árán szereezni nekik szabadulást. Illyen áron szabadulni kinosabb lett volna nekik is a' szenvedésnél. E' részben sem nyulhattunk tehát azon módhoz, melyet a' fő RR. elfogadni készek lettek volna.

Javaslották a' fő RR. későbbén azt is, hogy a' két táblának külön nézetei, melyek e' tárgy felett az eddig váltott izenetekben már bőven kifejtettek, egy közös felírás mellett terjesztessenek ő Felségéhez. Azonban ezen rendkívüli mód sem vala czélszerű sőt könnyen káros is lehetett volna következéseiben, mert ollyan kir. válasz, melly mind a' két tábla' különböző nézeteinek egyformán megfeleljen, képzelhető sem vala; ha tehát mindenik tábla fentartotta volna magának azon just, hogy a' nézeteivel ne talán ellenkező kir. válasz ellen is felszólalhasson, bizonyosan újabb és még részletesebb vitatás alá került volna ezen tárgy a' nélkül, hogy kielégítő elintézéséhez bár melly részben közelebb volnánk; ha pedig a' külön nézeteknek felterjesztése ollyképen történt volna, hogy mind a' két tábla köteles legyen a' legfőbb határozatban minden esetre megnyugodni, akkor a' törvényhozási jus, melly a' fejedelem és nemzet között egyenlően megosztva kölcsönös egyezkedéssel határoz, sarkaiból lenne kiforgatva. De tartani lehetett még attól is, hogy ezen példának ösvényén jövendőben más tárgyaknál is hasonló módot hoznak gyakorlatba; 's ez, kivált az országos ajánlatok' kérdéseinél, a' nemzetre nézve különösen káros lehetne.

'S így ezen javaslathoz sem járulhatván, felírásunknak elveit, 's egész tartalmát folyvást vitattuk; védelmére

minden okot, felterjesztésére minden törvényes módot megpróbáltunk, 's azon záradékot, melyet a' szabad választási sérelemnél már felállítottunk, kiterjesztettük ezen szólásszabadsági sérelemre is. Gyakran módosította szavazatunk' ellenére a' többség ezen záradéknak tartalmát, 's mi azt fokunkint védettük nem mint kitűzött czélt, hanem mint eszközt, melly czélra vezessen. Ki vala már tűzve az országgyűlés' berekesztésének határnapja, 's még fenállott felírásunk' egész tartalma, 's fenállott a' többség által már nagy részben megrontott záradéknak azon utolsó fokozata is, hogy t. i. az ujonczok iránti országos végzés fel ne terjesztessék mind addig, mig a' fő RR. a' szólás' szabadságán ejtett sérelmek iránti felírásunk' fölterjesztésében meg nem egyeznek. De a' fő RR. többsége is változatlan maradott ellenszegülésében, melyet sem bőven kifejtett törvényes okaink' fontossága, sem többször ismételt bizodalmas felszólításunk, sőt kérésünk' buzgósága legyőzni képes nem vala. 'S így küzdöttünk folyvást süker nélkül 's mind inkább enyésző reménynyel.

Kétes helyzetünk' keserűségét nevelte azon leverő gondolat, hogy a' kitűrni-nemtudásnak nyomasztó átka még súlyosabb csapással is sujthatja hazánkat. Lankadni fog majd a' sükeretlen küzdésben kifáradt nemzeti buzgóság, 's végre a' többség elveinket megtagadva felírásunk' érdemétől áll el, vagy abban olly módosításokat tesz, mellyek által a' sértett törvények mellett buzgó felszólalás pusztá kérelemmé válik, 's eképen a' nemzet önmaga dülja fel legszentebb jusait, mellyeket a' hatalom megsértett ugyan, de meg nem ronthatott. — Az illyen bukás mindenkor gyávaságszülte öngyilkolás, ez pedig a' legborzasztóbb halál, mert a' meggyilkolt jelennel együtt sirba száll a' szebb jövődönnek reménye is, ollyan halál melyet nem kísérnek részvét' könnyei, mert a' melly nemzet önmagát elhagyja, sorsát megérdemli.

Ezek valának feszült állásunknak naponkint terhesb körülményei, midőn folyó évi mart. 24én érkezett azon kir. leirat, mellyel ő Felsége hosszas vitatásainkba mintegy közbeszólva, felírásunkat megelőzte, 's a' szolás' törvényes szabadságának sértetlen fentartását ígérve súlyos aggodalmunkat kívánta némileg megnyugtatni. De nem valának ezen leirat által orvosolva sérelmeink, 's azokból eredett aggodalmunk még el nem enyészett, mert ámbár azon elvek, mellyeket a' leirat arra nézve, hogy a' szolás' törvényes szabadságát ősi alkotmányunk is biztosítja, 's hogy azt, ki a' törvénszabta korlátokon túl lép, a' törvény' rendes útján kell feleletre vonni, a' birói hatalom' törvényes függetlenségét pedig kérdés alá venni nem lehet, a' mi nézeteinkkel is nagy részben megegyeztek; ezeknek pusztá kijelentése még sem volt elegendő arra, hogy általa teljesen megszűntnek tekinthessük azon sérelmeket, mellyeknek tetteles következtései folyvást fenállottak. Hiszen épen azért valánk mi kénytelenek sérelmet panaszolva felszólalni, hogy azon elvek, mellyeket a' kir. leirat is törvényeseknek ismert, a' panaszolt esetekben meg nem tartattak, sőt egyenesen megsértettek, — 's a' szolás' szabadságának korlátait meghatározó törvények' rendeletét a' kormány elmellőzte. Nem a' birói hatalom' törvényes függetlenségét vettük mi kérdés alá, hanem azt, mi ezen törvényes függetlenséggel meg nem egyezett, 's épen az okozott legérzékenyebb sérelmet, hogy az ítélőszékek ezen függetlenséget magán a' törvények' sérthetetlen szentségén is felül akarták emelni. De egyébiránt is az említett kir. leirat több sérelmeinket meg sem érintette, 's így annak tartalmában megnyugodnunk nem lehetett. Mind azon nézeteket tehát, miket ezen kir. leiratra nézve kifejteni szükségesnek láttunk, beleszőttük a' szolás' szabadsága iránti felirási javaslatnak vég szakaszába, 's azon felírásnak érde-

mére nézve már bőven kifejtett minden elveinkhez, 's nézeteinkhez szorosan ragaszkodva felszólítottuk ismét a' fő RR.-ket, hogy sérelmeink' felterjesztését ne gátolják.

Ez volt a' mi táblánk' többségének végzése, sérelmeinknek és felirásunknak érdemére, 's elvére nézve; de a' fő RR. azokat el nem fogadták, 's a' felterjesztésben meg nem egyeztek. A' mi pedig többször módosított záradékunknak még fenállott utósó romjait illeti, mi, kik utasításunk 's meggyőződésünk szerint ezen záradékot akép' kívántuk megállapítani 's fentartani, hogy az ujonczok iránti országos végzésnek felküldése nem csak a' sérelmek' felterjesztésétől, hanem azoknak tetleges orvoslásától legyen felfüggesztve, 's így annak ereje nem csak a' fő RR. ellen, hanem a' kormány ellen is szolgáljon, semmit nem láttunk az utósó kir. leiratban, a' mi véleményünket legkisebbé is változtatná. De azon többség, melly az orvoslási záradékot már előbb, minden törekvésünk' ellenére, erejéből kivetköztette, 's azt utasításuk következtében csupán a' fő RR.-ellen szolgáló felterjesztési záradékra változtatta, most miután ő Felsége ezen még fel nem terjesztett sérelmekre nézve is kir. leiratot küldött, ezen záradékot szükségesnek 's tovább is fentarthatónak vélte; 's a' két tábla közötti egyesülést ezen országgyűlésen már lehetetlennek tartván, rosszabb következésektől, 's még a' tárgy' érdemének bukásától is félve, czélszerűbbnek hitte a' záradék által megakasztott tárgyakat megindítani, 's így szavazatunk' ellenére az eddig fenállott záradék is megszűnt, 's mind azon országos határozatok, mikben a' két tábla már megegyezett, ő Felségéhez felküldettek.

Végre az ország' Nádora majus 1ső napján tartott elegendes ülésben szóval jelentette, miképen ő Felsége folyó évi apr. 29én kiadott kir. végzése által megrendelni méltóztatott: hogy mind azon személyek, kik a' legutósó országgyűlésnek kezdete óta az 1715. 7. 1. cz. és 1723.

9dik cz. 2dik szakaszánál fogva perbe vonattak, 's jelenleg a' reájok kimondott büntetés alatt vannak, teljes szabadságba helyheztesse nek; mind azon perek, melyek az idézett törvényeknél, vagy az 1456: 54. és 1490: 70. cikkelyeknél fogva bár kik ellen folyamatba vétettek, megszűnjenek, 's ezután az e' féle tettek' megtorlására, melyek az előbb érintett időre esnek, törvénykezési eljárásnak többé helye ne légyen. Örömmel vettük mi ezen jelentést, mint egyes polgárok, örültünk hogy, szenvedő polgártársaink ismét szabadok 's a' hazának ismét visszaadatnak a' nélkül, hogy ezt elveinknek megtagadásával, nemzeti javaink' sérelmével, vagy képviselői állásunk' méltóságára homályt vető bármelly lépéssel vásárlottuk volna meg, 's nem kételkedünk, hogy a' fejedelemnek azon igazságos rendeletét úgy tekinthetjük, mint annak jelét, hogy a' kormánynak törvényt 's alkotványt sértő szigorú rendszere megszűnik, 's a' törvényeknek biztosabb és szelidebb hatalma ismét helyre áll. De mint a' nemzet' képviselői, teljes mértékű orvoslásnak nem tekinthettük még ezt, 's kifejtett elveinktől semmiben el nem állhattunk. A' nélkül tehát, hogy ezen nádori kijelentés' tartalmát tárgyalás alá vettük, 's annak következtében bármelly felírást készítettünk volna, megmaradtunk tovább is felírási javaslatunk mellett, 's midőn az országgyűlésnek végnapjaiban láttuk, hogy huszonhárom izeneteink mellyeket a' jelen és mult országgyűlésen a' szólás' szabadsága felett váltottunk, 's ezekben felhozott alapos okaink sem valának képesek a' fő RR. megegyezését kivívni, határozottan kijelentettük, hogy mi ezen előadott sérelmekre nézve részletesen kifejtett elveinkhez, különösen pedig mind azokhoz, miket ezen országgyűlésen az e' tárgy feletti 2ik izenetben előadtunk, szorosan ragaszkodunk, 's azoknak fentartását, a' teljes mértékű orvoslásnak kivívását, 's jövővőnk' bővebb biztosítását a' nemzet' hazafui buzgóságá-

nak és a' jövő országgyűlés' gondosságának a' teljesített kötelesség' nyugtató érzetének általadjuk.

Ezek azok, mik a' most lefolyt országgyűlésen a' nyilvánosságnak, és a' szólás' törvényes szabadságának ügyében történtek. Mi a' nemzet' jussainak védelmében, sértett törvényeinek helyreállításában semmit el nem mulasztottunk, a' mi hatalmunkban állott, 's nem rajtunk mult, hogy többet eszközölni képesek nem valánk. Sérelmeink teljesen orvosolva nincsenek, de azoknak tetteges követkevései megszűntek, 's az orvoslásnak legsúlyosabb akadályai el vannak hárítva. Kivonatott a' vérző sebből a' sértő nyilnak ben törött darabja, 's könnyítve van ez által a' gyógyításnak eszközölhetése. Fejedelmünk' igazságszeretete, a' Nádor' mély belátása, 's a' fő cancellár' hazafiui buzgósága biztos reményt nyújtanak, hogy a' hatalom' törvény elleni rendszerének megszüntével szűnni fog az ingerültség, 's a' megrázkódtatott kölcsönös bizodalom ismét helyre áll, és ha ez megtörténik, ugyan azok, kik az ingerültség' kedvetlenségeit mélyen érezve annyi terhes küzdesek között igyekeztek az ingadozó bizodalom' helyre állításán, örködni fognak jövőre a' visszaállított bizodalom felett, 's elkerülnek mindent, mi azt ismét megzavarná; mert tudják, hogy a' nemzet' bizodalma a' fejedelemnek 's kormánynak legbiztosabb támasza, 's hol az egyszer elenyészett, azt sem visszahozni, sem pótolni többé nem lehet. Azonban

Mik lesznek a' történeteknek követkevései, csak az idő fogja kifejteni. De ha ezen országgyűlés meggyőzte a' kormányt arról, hogy hazánkban a' veszélyes ingerültséget nem azok terjesztik, kik a' józan haladásnak békes ösvényén törvényeink' számos hiányait pótolni, 's az elöítéletek' zsiбbasztó lánczait lerázva a' szunnyadó nemzeti erőt munkásságra ébreszteni, kifejlődésre vezetni törekednek, hanem azok, kik a' törvényszerű haladásnak

természetes mozgását is közalkotmányt veszélyeztető mozgalmaknak nézve, hatalommal 's a' hatalomnak törvény elleni rémületes eszközeivel is kívánnák gátolni a' nemzet' kifejlődését, — ha meggyőződött a' kormány, hogy hazánkban sem lehet már az igazságos közvélemény' hatalmas szavát elfojtani, vagy elmellőzni, — ha más részről megtanulta a' nemzet, hogy azon polgári jusok legbiztosabbak, melyek nem csak a' törvény' tábláira vannak holt betűkkel írva, hanem minden polgárnak kebelében kiolthatatlanul élnek; ha megtanulta, hogy morális erő a' nemzetek' legnagyobb kincse, 's a' nemzetnek csak azon felszólalása hatalmas, melyet csüggedni nem tudó morális erő támogat, ingadozó változékony vélemények ellenben pusztán és nyom nélkül enyésznek el; — ha kormány és nemzet meggyőződtek arról, hogy erejüket a' törvénynek 's igazságnak ösvényén egyesítve szebb jövőndőt deríthetnek honunk' egére, de azon ösvényt elhagyva, kétes küzdésben egymást emészti fel a' két erő 's könnyen veszélybe döntheti a' hazát és fejedelmet, — ha kormány és nemzet megtanulták ezeket, akkor a' nyereség nagy, mert jövőndők biztosítva van.

Miután honi nyelvünk a' mult országgyűlésen lerázta már az idegen nyelvnek súlyos rabigáját, és törvényeinknek eredeti nyelve lett, újabb lelkesedéssel igyekezett a' nemzet azt a' közigazgatásnak minden ágaiba kivétel és megszorítás nélkül behozni, 's a' hazában mindenütt terjeszteni 's emelni. Már az országgyűlésnek megnyitásakor, midőn ő Felségének, koronás fejedelmünknek, és felséges hitvesének a' császárnénak az ország' rendei' nevében hódoló tisztelettel leendő üdvezlésére országos küldöttség neveztetett ki: a' KK. és RR. indítványt ténének, hogy azon küldöttség, mind felséges urunkat, mind felséges asszonyunkat magyar nyelven üdvezelje. Közakarattal megegyeztek ezen indítványban a' fő

RR. is, és miután ő Felségük az ország' Nádora által ez iránt előre hódoló tisztelettel megkérve a' magyar üdvözlésnek kegyes elfogadását ígérték, az csakugyan meg is történt. Századok óta most idvezlette legelőször a' magyar törvényes fejedelmét nemzeti nyelven, 's az országgyűlésnek berekesztésekor szinte magyarul történtek az üdvözlések, 's ezentúl bizonyosan köztisztelkedési nyelvünk is a' honi nyelv leend. Későbbben, midőn köztanácskozásainkat már elkezdtük, elhatároztuk, hogy ő Felségéhez küldendő felírásainkat egyedül magyar nyelven készítendjük. Ebben is megegyeztek a' fő RR. 's az ország' Nádora közakarattal megkérve, hogy a' nemzetnek ezen igazságos kívánságát ő Felségének adja elő. A' Nádor által előterjesztett kívánságunkra ő Felsége azt méltóztatott válaszolni: hogy mivel ezen kívánság a' fenálló törvénynek megváltoztatását tárgyalja, szokott felírás és kir. válasz útján kell annak elintéztetni. Mi tehát első feliratunkban, mellyet több rendbeli sérelmeink iránt, 's a' kir. előadások' némelly pontjait érdeklő adatok' közöltetése végett készítettünk, beiktattuk a' felírásnak ezentúl egyedül magyar nyelven leendő felterjesztése iránti kívánságunkat is, 's ezen felírást még az eddigi szokás folytában két nyelven szerkesztettük. Megérkezett erre nem sokára a' kir. válasz, mellyben ő Felsége kívánságunkat kegyesen elfogadja. Minden felírásaink tehát, mellyek ezután készültek, már ezen országgyűlésről is egyedül magyar nyelven terjesztettek föl, és így mind szóval, mind írásban honi nyelven szól ezentúl fejedelméhez a' magyar is.

Több fontos és méltányos kívánataink voltak még ezen kívül a' nemzeti nyelv' tárgyában, ezeket mind egy felírásba foglalva, felterjesztettük ő Felségéhez. Kértük, hogy ő Felsége kir. válaszait 's leiratait is honi nyelven adja ki; kértük, hogy miután törvényeinknek magyar

szerkezte az eredeti 's elhatározó, a' törvények jövőben egyedül magyar nyelven szerkeztessenek; a' helytartó-tanács még körleveleit is magyar nyelven bocsássa ki; a' kir. udv. cancellaria magyarul írjon; a' magyar ezredeknél a' kormányiszavak magyarosíttassanak; a' magyar katonaságnál a' magyar nyelv behozatassék, 's annál egyedül magyar tisztek alkalmaztassanak; az iskolákban diák helyett magyar legyen a' tanítás' nyelve; minden hazafinak kötelességül tétessék a' honi nyelv' tudása — egy szóval, még számos pontokat nem említve, kértük azt, hogy a' magyar nyelv országos nyelvvé tétetvén, a' közállomány' rendszerének minden ágain a' diák és német nyelv helyett magyar hozassék be. Teljesítetlenül maradt legnagyobb része felterjesztett kívánatinknak, némellyeket azonban elfogadott ő Felsége, 's ezeket a' jelen országgyűlésnek 6dik t. czikkébe iktattuk. Legfontosabb ezek közül az, hogy mind az ország' rendei, mind a' megyék ezentul egyedül magyarul szerkeztessék felirásaikat; a' helytartó-tanács körleveleit is magyarul adja ki, a' magyar udvari kamara, a' magyar ezredek' kormányai, az egyházi törvényhatóságok magyarul levelezzenek, 's az anyakönyvek olly helyeken is, hol a' gyülekezethez szent beszédek magyar nyelven nem tartatnak, magyarul irassanak; 's ezentul minden egyházi plebanusoknak, egyházi szónokoknak, káplánoknak és segédeknek, olyanok alkalmaztassanak, kik magyarul tudnak, végre mit a' tettes RR. is ezeken kívül különösen utasításba adtak, hogy az országos pénztárakról magyar számadások vezettessenek.

Előlépések ezek, minden esetre pedig hasznosak és nem csekély következtések; de sok van még hátra, mit nyelvünk' ügyében tennünk kell. Az, hogy a' kir. válaszok magyar nyelven adassanak ki, 's hogy a' törvényeknek diák szerkesztése, mellyet most is már csak tűrt

inkább mint készített az országgyűlés, teljesen elmarad-
jon; valamint az is, hogy az iskolákban magyar legyen
diák helyett a' tanítás' nyelve, legfőbb figyelmet érdemel
's mindenekelőtt kívánatos. Azonban ott áll már nemzeti
nyelvünknek ügye, honnan visszalépéstől félni többé nem
lehet, sőt a' haladás bizonyos; mert minden előrelépés
csak hamar szükségessé teszi a' másikat is, 's valamint a'
mult országgyűlésnek azon határozata, melly által a'
honi nyelv törvényeink' nyelve lett, kivítva már a' magyar
felírásokat, úgy következni fognak nem sokára a' magyar
válaszok; a' közigazgatásnak minden ágaiból lassankint el-
marad a' diák nyelv, 's minden polgárnál szükségessé
váltván a' magyar nyelvnek tudása, képtelenség nélkül nem
lehet jövődre az iskolai tanítás' nyelvét magyarra nem
változtatni. — Így halad az lépésről lépésre, mit a' nem-
zetnek csüggedést nem ismerő általános közkívánata köz-
szükséggé tett, vajha e' példa másban is hasznos tanítá-
sul szolgálna a' magyaroknak. —

A' királyi előadásoknak 1ső pontjában a' magyar ál-
landó katonasághoz, minthogy annak száma már eddig is
tetemesen megfogyott, 's a' rendes hadfogadás által ele-
gendőképen nem pótolatik, nagy része pedig, az 1830
7. t. cz.-nek értelmében, szolgálat-idejének kiteltével nem
sokára el fog bocsáttatni, ujonczokbeli országos sege-
delmet kívánt ő Felsége.

Hónapok multanak el, 's ezen tárgy még köztanács-
kozás alá sem vétetett, mert felvételénél első lépésnek
kellett lenni egy felírásnak, mellyben régibb törvényeink
nyomán, 's az 1830ik eszt. országgyűlésnek példájára
megkéretlessék ő Felsége, hogy a' kívánt segedelem' szük-
ségét kimutatni méltóztassék; de gátolta ennek felter-
jesztését azon általános határozatunk, hogy a' szabad vá-
lasztáson ejtett sérelmek' felterjesztésén kívül, semmi
egyéb tárgyak iránti munkálatinkat fel ne küldjük. Utóbb

azonban a' többség szavazatunk' ellenére megváltoztatta ezen határozatát, 's a' szükségnek kimutatását kérő felirás ő Felségéhez felterjesztetett. Ennek következtetésében elküldötte ő Felsége a' magyar országi fő hadikormányzót, olly végre, hogy a' szükséges adatokat velünk közölje; az ország' rendei pedig egy országos választmányt küldöttek ki olly utasítással, hogy az a' fő hadikormányzótól azon adatokat megtudja, 's mind azokról, miknek nyilvánítása a' közállományra nézve nem káros, az ország' rendeinek kimerítő tudósítást tegyen. Eljárt ezen tiszteben az országos választmány, 's az ő Felsége által e' végre megbízott főhadikormányzóval hosszabb ideig értekezvén, mind azokat, mik neki fölfedeztettek, hivatalos jelentésébe foglalta, de véleményadásba nem bocsátkozott, minthogy azzal az ország' rendei által megbízva nem volt.

Mi ugyan akkor is, midőn ő Felségének kir. válasza, melly mellett a' magyar országi főhadikormányzó ki vala küldve, felvétellett, sőt későbbben is midőn már a' kiküldött országos választmány jelentését beadta, folyvást azt kívántuk: hogy súlyos sérelmeink' orvoslásáig, a' kir. előadásoknak ezen 1ső pontja legalább érdemileg ne tárgyalassék. Egy kis ideig pártolta is a' többség kívánatunkat; de végre még is elhatározatott az országos választmány' jelentésének felvétele 's az ujonczok' kérdésének érdemleges tárgyalása, és így kénytelenek valánk mi is az e' tárgy feletti tanácskozásokba bocsátkozni.

Az országos választmány' jelentése szerint ő Felsége a' szükséges segedelmet 38,500 ujonczokban kívánta megajánlatni. Több felé ágaztak a' vélemények a' megajánlandó mennyiség felett. Mi a' t. RR. utasítása szerint csak 22,000-re szavaztunk, a' többség azonban utasításuk következtetésében szavazatunk ellenére 38,000 ujonczot ajánlott meg. Sürgettük mi a' t. RR. utasítása szerint azt is,

hogyan azon régi katonák, kik 1830dik esztendő előtt örökös katonáknak állítottak, szinte bocsáttassanak el, 's ez az országos ajánlatnál tekintetbe vétessék. Pártolták is némelyek méltányosság és emberiség' szempontjából ezen kívánságot, de a' többség, utasítások' hiányában, azt el nem fogadta.

A' mi pedig az ajánlottak' feltételeit illeti, azon ovások és feltételek, melyek az 1830 7. t. cz. szerint, az akkori ajánlathoz valának kötve, nagy részben most fentartottak, sőt némely pontokra nézve határozottabban 's világosabban kimondattak. A' szolgálat' idejét 10 évről nem ugyan 6ra, mint mi a' t. RR. nevében sürgettük, hanem Sra kívánták leszállítani az ország' rendei, az állításnak előbb divatozott erőszakos módját pedig általában eltörölván, helyette a' sorshúzást törvény által kötelezőleg megállapították, 's kidolgozták azon utasítást, melly ezen ujonczok' állításánál szorosan megtartandó szabályul szolgál. Kimondották továbbá az ország' rendei azt is, hogy a' szolgálat' kitűzött idejének elteltével senkit, akár kiütéssel fenyegető, vagy már kiütött háboru miatt, akár büntetesképen, vagy bár mi egyéb szín alatt is, katonai szolgálatban tovább tartóztatni ne lehessen, kivévén az utasításban világosan kitett azon esetet, midőn valaki a' sorshúzás után megszökik, mert ez elfogattatása' esetében két esztendővel hosszabb szolgálati időre köteles.

Ugyan ezen felírásunkban fíui bizodalommal megkértük ő Felségét: méltóztassék hathatós közbevetésével az europai hatalmasságoknál eszközölni, hogy azok, az emberiséget, népeik' boldogságát 's önérdeküket tekintve, egy általános lefegyverkezési rendszert fogadjanak el, 's roppant hadi seregök' számát kevesítvén, ez által a' népeket olly békességgel boldogítsák, mellynek áldásait, fentartásának költségei fel nem emésztik. — Szomorú dolog, valóban, hogy midőn a' nemzeteknek egymást pusztító

véres harczai megszűntek, egy újabb csapás dűlja fel azon reményeket, miket a' drága véren vásárlott békeség igérni látszott, 's ez a' csapás Európának azon veszélyteljes védelmi rendszere, melly minden nemzetet kényszerít békesség' idejében is roppant seregeket tartani, sőt azokat gyakran nevelni. A' nemzeti gazdaságnak egyik legfőbb kincse a' munka, pedig mennyi erő, mennyi munkás kéz vonatik el ezen védelmi rendszer által a' nemzet' köziparkodásától? és még azon felül mennyi a' költéség, mellyet a' megkevesedett munkás erőnek kell előteremtteni a' katonaságnak tartására. Minden nemzet érzi ezen tehernek iszonyú súlyát, minden hatalom nyögve viseli ezen kénytelenség' jármát, és még sem menekednek tőle, pedig csak komolyan, határozottan 's egyetértve akarnák, könnyű volna megszüntetni azt, mire csak önmagok kényszerítik egymást. Es ha még ezen rendszer sokáig fenmarad, a' védelemnek eszközei alatt roskadnak le a' népek, mint azon gyáva harczos, kit nehéz pánczélnak sulya nyomott agyon. Magyarországnak rendszere csupán védelmező, 's Magyarország' képviselőinek illet e' kérelmet intézni azon fejedelemhez, ki az áldott békét fentartani, 's édes gyümölcseit népének biztosítani bizonyosan ohajtja.

Azt is kértük ö Felségétől ezen felírásban, hogy az állandó katonaságnak egy részét béke' idején hasznos közmunkákra fordítatni méltóztassék. A' hatalmas Rómának erős harczosai Róma' dicsőségét és nagyságát nem csak a' véres harczok' mezején tudták terjesztelni, hanem a' békének nyugalmai között is munkás kezekkel raktak hazájoknak hasznos épületeket. Harczainknak vérnyomai már elenyésztek, a' hatalom, mellyet fegyvereik' diadalma vívott ki, a' sorsnak viszontagságain megtörött, de a' békének ezen műveit, mint a' római nagyságnak tartósabb és dicsőbb emlékeit bámulja a' világ. — Miért ne

követné korunk is a' hajdannak szép és hasznos példáját, hiszen ez által legalább némileg enyhítve lenne azon súlyos teher, mellyel az állandó katonaság' tartása nyomja a' népet, pótolva lenne a' közszorgalomtól elvont munkás erőnek egy része, 's az illy dolgozás a' katonáknak testierejét sem fogyaszlaná, hanem inkább nevelné, 's őket minden viszontagságok ellen keményebbekké tenné. És kivált hazánkban volna ez hasznos, hol annyi még a' tenni való 's olly kevés a' kéz, mellyet a' mindennapi foglaltosságoztól elvonva közczélra lehetne fordítani. Mi kérelmünket e' tárgyban előadtuk, 's a' kormány és nemzet egyformán vesztenek, ha kérelmünk süketlen marad.

Ezen kívül mulhatatlan feltétel gyanánt kívántuk továbbá mi az ujonczok' ajánlásához hozzákötöni azt, mit már az 1830dik évi országgyűlés több ideig vitatott, hogy t. i. a' magyar és vég helyi ezredeknél a' kormány szavak magyarok legyenek, tisztek csak olyanok lehessenek, kik született magyarok és magyarul tudnak, a' lépcsőnkénti előmenetel pedig ezen ezrekben a' többi császári királyi hadseregtől különválva történjék. A' többség azonban ezen föltételeknek megállapításához nem járult.

Bevégezték illyképen a' KK. és RR. a' kir. előadások' 1ső pontjának tárgyalását, de határozataikat föl nem terjesztették, sőt a' fő RR.-kel sem közölték, mert fenállott azon záradék, miszerint ezeknek felküldése a' szólás' szabadságán ejtett sérelmek' fölterjesztésétől vala felfüggesztve. Midőn azonban a' többség ezen záradéktól elállott, 's az ujonczok' iránti felírás és törvényjavaslat a' fő RR.-hez általküldetett, azok mindenben megegyeztek, és eképen a' kir. előadások' 1ső pontja felett a' legelső érdemleges felírás az országgyűlésnek 11dik hónapjában fölterjesztetett.

A' kir.válasz, melly ezen országos ajánlatot mind mennyiségére, mind pedig a' hozzá kötött ovások 's felté-

tekre nézve nagy részben elfogadta, különösen észrevételt tett a' szolgálat' idejének 8 esztendőre lett leszállítása ellen, 's azt 1830dik eszt. országgyűlésnek példájára, ismét 10 esztendőben kívánta megállapíttatni. Mi ugyan e' tárgynak ismétli felvételével ujra sürgettük még ezen időnek is két esztendővel alább leendő szállítását, 's midőn ezt el nem érheténk, legalább az országos határozatot kívántuk megtartani, de hosszas vitatások után végre szavazatunk' ellenére a' többség elfogadta e' részben is a' kir. válasz' tartalmát, 's a' szolgálat' ideje 10 esztendőre határoztatott, de a' felírásban világosan kijelentetett, hogy az 1830dik év 7dik törvény' rendeletét, mellyre a' kir. válasz hivatkozik, sem a' katonai szolgálatnak idejére, sem az ajánlathoz kötendő feltételekre nézve olyan állandó szabálynak el nem ismerik az ország' rendei, mellyet minden új ajánlatoknál szorosan követniök kellene. Továbbá, kifogást tett a' kir. válasz azon határozatunk ellen is, hogy a' szolgálatnak idejét az utasításban említett esetben kívül büntetésképen se lehessen meghosszabbítani, 's e' részben az eddigi módot kívánta fentartani. Ezt azonban az ország' rendei el nem fogadták, mind azért, mert meg nem nyughattak abban, hogy az országnak biztosító ígéretét az ország' befolyása nélkül készült hadi törvények bár melly esetben megsemmisítsék, 's tartottak attól, hogy ha kivált azon hadi törvény, mellynek időnkinti változtatása is az ország' tudta nélkül történik, többféle vétkeket rendel a' szolgálat' idejének meghosszabbításával büntettetni, 's e' miatt az ilyen meghosszabbítások gyakrabban előfordulnak. bizodalját vesztí a' nép, a' szolgálatnak törvényben kikötött idejére nézve a' polgári hatóságok iránt, 's egyes esetekben a' törvényszabta időt leszolgált katonának miokból lett elmaradását nem tudva, 's nem is tudhatva, hinni nem fog semmi biztosító ajánlatnak, 's ez által a' katona állításnak szelidebb 's egyéb-

kint bizonyosan ezélszerűbb módja nehezítették, sőt lehetlenítették.

A' kir. válasznak egyéb részeit, melyek egyébkint is keveset valának lényegesek, elfogadván az ország' rendei, mind ezeket egy újabb felírásba foglalták. Csak az országgyűlésnek utósó napján érkezett ezekre ő Felségének végső kir. válasza, 's minthogy ő Felsége is megegyezett abban, hogy a' szolgálat' meghosszabbításával csak egyedül azon esetben lehessen büntetni, midőn a' katona zászlóját hívtelenül elhagyva megszökik. A' törvénynek ezen rendeletéről pedig, minden ujoncz már a' sorshúzáskor jó előre értesíttessék; egyes esetekben, midőn valamelly katona ilyen büntetés alá esett, az ezred az illető törvényhatóságot erről tudósítsa, sőt valamikor ezentúl ujonczok' ajánlásáról leszen szó, az ezen büntetés alá esettek' feljegyzése figyelembe tartás végett, az országgyűléssel is közöltessék. 'S minthogy ezek által aggodalmunk nagy részben meg vala szüntetve, az ország' rendei megnyugodtak abban, 's eképen az egyesség elkészülvén, a' törvény és az országgyűlésileg kidolgozott utasítás megállapított.

A' királyi előadásoknak 2dik pontja a' katonaság' élelmezésének és szállásolásának eddigi módját 's annak ezélszerűbb elrendezését tárgyalta. Rég ohajtotta már e' tárgynak elintézését a' nemzet, 's több országgyűlések fájdalmasan panaszolva szólaltak fel ezen naponkint nevekű teher ellen.

És csak ugyan mind azon súlyos terhek között, melyek az adózót nyomják hazánkban, legsúlyosabb 's legérezékenyebb a' katonaság' tartásának kötelessége. Az élelmezésnek most fenálló módja, egykor az adózó népnek könnyebbitésére vala rendelve, 's azon árszabás, mellyszerint a' kiszolgált természetmények kifizettettek első megállapításkor, sőt még azután is több ideig a' termékek'

folyó árát jóval meghaladta. Akkor csakugyan könnyebb-ség volt az adózóra, hogy szorgalmának gyümölcsét biztosan és jó áron pénzzé tehesse; de most, midőn a' termékek' folyó ára azon beváltási árt olly igen felülmulja, felette káros; 's nem törvényes, nem igazságos, hogy az adózó gyakran magától elvonva falatját, gyakran inséget szenvedve, csekély áron 's némelykor csaknem ingyen tartozzék azokat oda adni. De egyébiránt 's a' kezelésnek ezer nehézségei, mellyeknél a' számos visszaéléseket elkerülni alig lehet, a' termékek' szállításának terhe, melly az adózónak soha meg nem térítettik és különösen azon tekintet, hogy némely törvényhatóságok, mellyekben vagy éppen semmi, vagy kevés számú katonaság fekszik, és azok mellyekben a' termékek' folyó ára kisebb, ezen súlyos terheből alig viselnek valamit, midőn ellenben más törvényhatóságok' adózói majd szinte összeszeroskadnak az alatt; különösen ohajthatóvá teszik, hogy e' tárgyban minél előbb intézkedjék a' törvényhozás.

De még sürgetőbbek azon tekintetek, mellyek a' katonaság' házankinti beszállításának minélelőbbi megszüntetését tanácsolják. Mert nem említve mind azon apró, de naponkint előforduló, 's azért súlyos és gyakran bosszantó terheltetéseket, mik a' beszállításnak ezen módjából származnak, 's fátyolt vetve annak több erkölcsi következteléseire, már azon gondolat is keserves lehet a' szegény adózóra, hogy miután terhes fáradtsággal leróttá mind azt, mivel urának, 's a' közállománynak tartozik, miután súlyos munkáját végezve, haza tér szalma kunyhójába, melyt gyakran inséggel küzködve önmaga épített, nincsen abban egy zugoly, hová háborgatás nélkül vonulhasson háznépével, mert házában a' beszállott katonának alkalmatlan jelenlététől nem menekedhetik. A' vadnak barlangja 's a' madárnak fészke van, mellytől erővel is távoztat minden idegen tolakodást, de a' magyar adózó nem

ura még önsajátjának is, házában nem ő rendelkezik, mert a' közállomány, mellynek minden terheit viseli, még házi nyugalmát sem hagyta háborítlanul, 's olly vendéget szállított hozzá, kit türni kénytelen, olly vendéget, ki gyakran idegen földnek gyermeke, 's kihez még az édes honi nyelvnek megszokott hangjai, 's a' közös haza' közös szeretetének szelidebb érzelmei sem kapcsolják. Mélyen érezték ezt már 1836dik esztendőben az ország' rendei, 's minden módot elkövettek, hogy e' tárgy felett minél előbb intézkedni lehessen, és miután azt a' szükséges előkészületek' hiányában akkor felvenni nem lehetett, a' 11dik cz. által egy országos választmányt neveztek ki, melly az egész tárgyat minden oldalról 's egész kiterjedésében vizsgálóra vevén, a' felett kimerítő véleményt készítsen, 's munkáját a' közelebbi országgyűlésnek bemutatassa, mellyen az okvetlenül felveendő leszen. Be is mutatta ezen országgyűlésre munkáját a' választmány, 's mi azt a' t. RR-nek annak idejében meg is küldöttük. A' mint pedig megérkeztek a' törvényhatóságok' utasításai, tüstint köztanácskozás alá vevénk azt, 's gondosan kerülni mindent, a' mi e' részben tanácskozásainkat czélt vesztő vitatásokra vezethetné, egy felirási javaslatban mindenekelőtt általános elv gyanánt kijelentettük, hogy meg vagyunk győződve, miképen a' katonai élelmezésnek és szállásolásnak szokásban levő módja nem igazságos, 's az ezzel egybekötött terhek nagy részben nem törvényesek. Kijelentettük azon ohajtásunkat is, hogy a' katonaságnak élelmezéséről, minden tekintetben a' kir. kincstár gondoskodjék, az adózók a' természetmények' kiszolgáltatásának terhétől teljesen fölmentessenek, 's az országban tanyázó katonaság' számára katonai laktanyák építtetvén, a' házankinti beszállítás megszűnjék. Végre kijelentettük azt is, hogy ezen terhek' megszüntetésére nézve, a' mennyiben azok eddig is a' törvénnyel nem ellenkeztek,

a' kincstárnak ne talán adandó kárpótlás iránt egyezkedésbe bocsátkozni készek vagyunk; 's megkértük ő Felségét, hogy az építendő laktanyákra nézve is a' már fenálló efféle épületeknek tekintetbe vételével, azoknak mekkorasága, 's minősége, 's az országban elosztása iránt tervek készíteni, 's ezeknek közlésével egyszersmind a' katonaság' részéről ahhoz értő tagokat kinevezni méltóztassék, kikkel egy küldendő országos választmány e' tárgyak iránt értekezhessék, hogy ekép' a' felett még ezen országgyűlésen lehessen intézkedni. Ezeken kívül több részletes rendelkezéseket is javasoltunk, mellyek az általkelő katonasággal való bánást, a' katonaság' számára szükséges szekerkezéseket 's vontatásokat, a' fegyvergyakorlás végetti nagyobb katonai összevonulásokat, a' rendkívüli esetek iránti czélszerű intézkedést tárgyazták. Felírási javaslatunkra csak néhány észrevételt tevének a' fő RR. 's azok is nem a' felállított általános elveket, hanem inkább a' részletes rendelkezésnek némelly pontjait érdeklették. Azonban ezek felett is csak hamar meglett az egyesség, 's felírásunk ő Felségéhez felterjesztetett.

A' kir. válasz, melly ezen felírássra érkezett, elismerte ugyan, hogy az adózónak érdekében van a' természetmények' kiszolgáltatásának eddigi hibás módja helyett valamelly czélszerű megváltás iránt rendelkezni, de még is több váratlan nehézségeket gördített előnkbe. Megemlítette a' megváltási summa' rendes befizetésének biztosítását, szólott ezen tehernek a' törvényhatóságok közötti felosztásáról, 's annak nehézségeiről, 's azt kívánta, hogy mivel e' tárgynak bővebb megfontolása szükséges, ismét egy országos választmány neveztesse ki melly az ő Felsége által kiküldendő katonai tagokkal is értekezve, egyszersmind a' katonai laktanyákról is minden körülmények' figyelembe vételével, kimerítő véleményt készítsen; felírásunknak részletes rendelkezéseit pedig

nagy részben ugyan azon választmány' munkálódására utasította.

Mi ugyan a' kir. válaszban megérintett nehézségeket nem láttuk olyanoknak, mellyek miatt a' megváltás iránti alkudozásokat még ezen országgyűlésen megkezdni nem lehetett volna, mert a' megváltási summának befizetésére nézve más biztosítást nem adhatunk, mint a' mi egyéb ilyen terheknel fenáll, t. i. a' törvényt, 's a' fizetni vonakodó ellen a' legrövidebb törvényes keresetet. Ezen eszközökben elegendő biztosítást találhat a' kormány, mert hatalmában sőt kötelességében áll a' törvényeket végrehajtani. Ezeken kívül bár melly kezességet vállalni, vagy egyik adózót a' másikért felelőssé tenni, mind a' dolog' természete, mind az igazság' tekintete egyiránt tiltanak. A' mi pedig ezen tehernek a' törvényhatóságok közötti felosztását illeti, csak azon kezelés szerint történhetik ez is meg, mi például a' közadó' felosztásában eddig fenállott; ezen kulcsot lehet sőt kell is igazítani, de a' kulcsnak igazítása a' felosztást lehetetlenné nem teszi. Ujra sürgettük tehát e' tárgynak még ezen országgyűlésen leendő elintézését. De ő Felsége megmaradott előbbi válaszában; azt azonban kijelentette, hogy a' megváltás feletti egyezkedéstől nem idegen. Látván tehát mi is, hogy az országgyűlés mind inkább vége felé közelít, 's így annak berekesztése előtt a' katonai laktanyákról, 's a' beszállításnak még súlyosabb terhéről a' legkedvezőbb körülmények között sem lehet már kimerítőleg munkálodni, egyik tárgyat a' másik nélkül nem akarván intézkedés alá venni, meg egyeztünk a' kir. válasznak azon javaslatában, hogy e' tárgy' bővebb kimerítése egy országos választmányra bízattassék. Így készült a' jelen országgyűlésnek 3dik' törvényczikkelye, melly által egy újabb országos választmány megbízott, hogy a' katonai élelmezés' és szállásolás' terheinek megszüntetése végett, a' mennyiben azok törvénye-

sek, a' kir. kincstárral egyezkedésbe bocsátkozzék, a katonai laktanyákról terveket készíttessen, 's készíltendő munkálatát az ország' Nádorának a' végett bemutassa, hogy annak felügyelése alatt az egész munkálat sajtó által közönségessé tétetvén, a' legközelebbi országgyűlésen ezen tárgy végképen elhatározassék.

A' katonai kihágásokról, mellyek által a' hon' békes polgárai, 's leginkább a' szegény adozó nép gyakran szenvednek, 's mellyek a' katonatartásnak már úgy is olly súlyos terhét még keserűbbé teszik, szinte kívántunk törvény által rendelkezni, 's azoknak meggátlása és megfenyítése iránt egy részletesebb törvényjavaslatot készítettünk, mellyet annak idejében a' fő RR.-nek már meg is küldénk. Kívánságunk azonban teljesületlen maradt, mert arra ő Felségének válasza nem érkezett; 's így e' tárgynak czélszerű elrendezése majd akkor fog legalkalmasabban felvetetni, midőn a' katonai élelmezés' tárgyában kiküldött válaszmánynak fenemlített munkája köztanácskozás alá fog vetetni.

A' királyi előadások' 3dik pontjában felszólította ő Felsége az ország' rendeit, hogy a' Dunának 's egyéb hajózható folyóknak szabályozásáról, még ezen országgyűlésen tanácskozzanak. Már a' mult országgyűlés alatt kiterjesztették e' tárgyra figyelmöket az ország' rendei, 's egy külön felírás által megkérték ő Felségét, hogy a' Duna' szabályozását tárgyzó adatokat és terveket velök közölni méltóztassék, de akkor e' felírás siker nélkül maradt. Ha közohajtás volt akkor ezen tárgy, sürgető szükséggé nevelték azt azon iszonyú pusztítások, miket a' Dunának áradása a' legközelebb lefolyt néhány évek alatt okozott. Örömmel fogadtuk a' kir. előadásoknak ezen pontját, mellyben ő Felsége megelőzve közohajtásunk' kijelentését, minket a' sürgető tárgy feletti tanácskozásra hívott fel, 's nem is készünk a' legelső felírásban, mellyet ezen országgyűlésről

felterjeszténk, újra kérni a' szabályozást tárgyazó minden adatoknak, terveknek 's előmunkálatoknak közlését. Azonban a' kir. válasz, melly felírásunkra folyó évi januar' 4kéről adatott ki, csak arról tudósít bennünket, hogy a' Duna' szabályozását tárgyazó szükséges vízmérési adatok már megvannak, 's az abrosz is rövid időn elkészülend, de semmit ezekből velünk nem közöl, sőt egyenesen azt állítván, hogy a' szabályozásnak teljesítése a' helytartótanácsot illeti, csak ajánlatokra 's némelly akadályok' elhárítását tárgyazó törvények' alkotására szólít fel bennünket.

Mi azonban meg valánk győződve, hogy ezen oriai munka csak a' nemzet' minden erejének tetemes megfeszítésével leszen eszközölhető, apróbb és gyakran cél elleni foltozások pedig csak erőpazarlások, mellyek haszon nélkül kifárasztják a' nemzet' készségét; meg valánk továbbá győződve, hogy tetemes áldozatokat csak úgy lesz kész tenni a' nemzet, ha egész kiterjedésben ismeri a' tárgyat, hová azon áldozatok fordíttatnak, ismeri a' nehézségeket mellyekkel küzdeni kell, 's az eredményeket, mellyek hihetőséggel számíthatók, 's mélyen keblünkben viselve gyászos emlékét azon rettentő csapásnak, melly hazánk' fővárosát majdnem végveszélylyel sujtotta, meg nem nyugodhattunk a' kir. válasznak ezen általános tartalmában, melly minket az országos ajánlatok' terhén kívül az egészről kizárni látszatott. Újabb felírást készítettünk tehát, 's az adatoknak és terveknek velünk még ezen országgyűlésen leendő közlését ismét sürgettük. De mielőtt ezen felírás: fölterjesztethetett volna, közelgetvén az országgyűlés be- rekesztésének már kitűzött határideje, láttuk, hogy azon: számos nagy fontosságú tárgyak mellett, mellyek folyamataban vannak, a' kívánt adatok' közlésével sem történhetik már ezen országgyűlés alatt elhatározó rendelkezés, 's inkább akartuk az egésznek részletes tárgyalását egy országos választmányra bízni, 's annak jelentésétől függeszteni.

fel a' további intézkedéseket, mint adatok és tervek nélkül akármely ajánlatba bocsátkozni, mellynek mértékét adatok' hiányában még csak közelítőleg sem számíthatánk, és e' nagy tárgynak bővebb megvizsgálását a' nemzet' jussaitól elvonni. Ugyan azért e' tárgyban megbízott országos választmány' kinevezése iránt törvényjavaslatot készítettünk, 's azt ő Felségének fölterjesztettük. Kölcsönös egyezkedések által csakugyan meg lett állapítva ezen törvény, mellyben az országos választmány olly utasítással küldetik ki, hogy a' Dunának 's egyéb folyamoknak szabályozását Buda és Pest' városának, 's egyéb szomszéd' vidékének biztosítását tárgyalja, 's ezen tárgyakat érdeklő 's velök egész kiterjedésében közlendő adatoknak és terveknek használásával, azon elvekre és arányra nézve, melyekhez a' további munkálódások alkalmazandók lesznek, mind az iránt, hogy micsoda módokkal és minő felügyelés alatt lenne maga a' szabályozás gyakorlatilag eszközzendő, 's a' magánosoknak közcczállal összeütköző érdekei, mikép lesznek törvénnyel elintézhetőek; végre azon segéd forrásokról, mellyek az ország' alkotmányának, és minden rendbeliek' igazainak épségben tartása mellett, e' célra használtathatnának a' közelebbi országgyűlésig, mellyen e' tárgy multhatatlanul fel fog vétetni, kimerítő véleményes jelentést készítsen. —

A' hitelnek és kereskedésnek, mellyek nélkül korunkban nemzet virágzó nem lehet, leghatalmasabb eszközei a' váltók, 's legerősebb támaszai a' váltó-törvények. A' váltók hajdan csak egyszerű eszközei valának a' pénzek' átszállításának, melly a' durva erőszak' véres harczainak azon korában, mindig sok költséggel és gyakran veszéllyel is járt. Utóbb azonban mind inkább elterjedtek azok, 's most már életerét teszik a' kereskedésnek, mert forgathatóságok által sokszorozva nevelik a' forgásban levő pénzmennyiséget, 's nélkülök bár melly nemzetnek leg-

virágzóbb kereskedése is hamar elakadna. A' váltótörvények az egész kereskedői művelt világnak köztörvényei, melyek fővonásaikban minden művelt nemzeteknél ugyan azok. Hazánkban a' sinlődő kereskedésnek, 's a' hitel' csökkent állapotjának nem ugyan egyedüli, de bizonyosan egyik legnagyobb oka volt az, hogy váltótörvények' hiányában nálunk a' váltók' forgathatása alig vala lehető, külföldön pedig magyarországi váltót külföldi kereskedő' kezessége nélkül csak ritkán fogadtak el. A' magyar kereskedés tehát egyedül a' forgásban levő pénzmennyiségre vala szorítva, 's azt nem nevelhette, a' forgást gyorsabbá nem tehetette, azon eszközök által, melyeket más nemzetek e' részben annyi sikerrel 's olly fényes eredményekkel használnak. Káros hatással volt az a' természetők' osztályára is, mert hitel és szorgalom, természet és kereskedés mindig viszonyos kapcsolathoz állanak. Hol a' hitel' hiánya a' forgásban levő pénznek csekély mennyisége, 's annak lassú forgása miatt a' kamatláb magasabban áll, ott a' mezei gazdaság' javítására, 's ez által a' természetnek nevelésére, vagy az ipar, és szorgalom' egyéb ágainak megalapítására 's terjesztésére, szükséges tőkéket sokkal nehezebb megszerezni, nehezebb a' kölcsön vett pénznek nagy kamatját nyereséggel ismét szorgalom által kiteremteni, 's ezért a' fekvő birtok' ára alantabb áll, a' természet kisebb, 's az egész nemzet' összes értéke bizonyosan kevesebb.

Régen érezte már a' nemzet ezen hiányoknak nyomasztó súlyát, 's már 1790dik esztendőben meg vala bízva egy országos választmány, hogy a' törvénykezési egyéb tárgyak között egy váltó-törvénykönyvet is készítsen. Fél század mult el már azóta, melynek első felét véres harczok' gondjai és veszélyei foglalták el; de későbben a' békeség' áldásai között hazánkban is mind inkább ébredni kezdett a' szorgalomnak 's kifejlődésnek ezer akadályokkal

küzdeni kénytelen ösztöne: városaink nevededtek, kalmárok, tőzsérek, kereskedők szaporodtak, kézművesink jobbak és számosabbak, a' mezei gazdálkodásnak minden ágaira gondosabb mivelés fordítottatik, a' szorgalomnak több ágai, mellyek eddig ismerve nem valának, vagy figyelembe nem vétettek, újabb jövedelem-forrásokat nyitának; kényelmeink szaporítják szükségünket, 's ez ismét kettőzteti a' munkásságot, 's így minden akadály a' mi a' szorgalmat zsibbasztja, 's a' kifejlődést gátolja, naponkint inkább érezhető lett, 's annak elhárítása mind inkább közszükséggé vált.

Ezen közszükség hozta létre a' váltó-törvénykönyvet, m' Ilyet jelen országgyűlésen elkészítettünk. Hatása és következései bizonyosan hasznosak lesznek, mert emelik a' hitelt, erőt, és életet adnak a' kereskedésnek, 's új ösztönt a' szorgalomnak. De ne várjunk azoktól lehetetlen, ne higyük, hogy ezen következéseket azonnal minden polgár teljes mértékben érezni fogja, ne gondoljuk, hogy a' külföld majd egyszerre előtt benünket pénzével, 's a' kamat-láb nálunk is egyszerre száztól háromra négyre száll. Mind ezekhez idő kell, és kitűrni-tudás. — Kereskedést, szorgalmat a' törvény nem teremthet, a' törvény csak ezeknek akadályait hárítja el, a' többit idő és a' nemzet' ereje és gondossága fejti ki.

Nem tartjuk szükségesnek bővebben fejtegetni ezen váltótörvények' tartalmát. Az első részre nézve, melly az anyagi váltójogot foglalja magában, kevés volt kölcsönös értekezésünkben a' fenakadás és a' nehézségek, mellyek előgördítetttek, leginkább a' második részt, különösen a' váltótörvényszékek' elrendezését tárgyzták. Mi ezen törvényszékek' tagjaira nézve szabad választást kívántunk, úgymint azt a' kerületi választmány, melly a' munkát kidolgozta, javaslatba hozá: midőn pedig a' kerületi többség ezt úgy módosította, hogy minden törvényhatóság azon

váltótörvényszékhez, melyhez tartozik, egy tagot jelöljen ki, 's ő Felsége csak ezekből nevezhesse ki a' bírakat; a' feltörvényszékhez pedig első felállításkor szinte a' megyék, utóbb az altörvényszékek tegyék a' kijelölést; mi ezen végzéshez szorosan ragaszkodtunk, a' többség azonban, midőn már látta, hogy a' kormány' ellenkezése miatt ezt kivívni nem lehet, nem akarván ezen az egészet kockáztatni, szavazatunk' ellenére megegyezett a' bíráknak ő Felsége általi kinevezésében, 's így e' részben a' t. RR. utasítását sükeresíteni képesek nem valánk.

A' váltótörvények' folytában szükséges vala még némely tárgyakat figyelembe venni, mik nálunk törvénnyel eddig czélszerűleg elintézve nem valának. Ugyan azért törvényt alkottunk a' kereskedőkről, 's a' kereskedői czimnek bejegyzéséről, úgy szinte a' kereskedői könyvekről, azoknak formájáról és hitelességéről, mik eddig hazánkban a' legtöbb kalmároknál rendetlenek és hiányosok valának, 's mikre nézve mind a' külső forma, mind a' pontosság' tekintetéből, már csak azért is a' legnagyobb szigorúság szükséges, mert félpróbát tevő erővel vannak a' törvény által felruházva. Törvény által rendelkezünk a' kereskedés' fenállásánál levő kölcsönös jog' viszonyairól, a' kereskedés' megszüntéről, a' gyárok' jogviszonyairól, a' kereskedői testületekről és alkuszokról, a' fuvarosokról, 's a' közkereseti társaságokról, és ezek közt különösen a' részvénytársaságokról mik lassankint hazánkban is szaporodnak már, 's melyek korunkban az ipar' és szorgalom' mezején, a' nemzetek' és emberiség' hasznára annyi és olly nagyszerű vállalatokat hoztak létre, mik egyes ember' erejének 's hatalmának lehetetlenek valának, 's úgy hiszszük, hogy mind ezen törvények hitel' és kereskedés' emelésére kedvező hatással lesznek.

Az adósságoknak elsőbbség végetti betáblázásáról törvényeink' eddigi rendelete nagyon felüleges és hiányos

volt, 's ebből gyakran igazságtalan 's a' közhitelre nézve ártalmas következtetések származtak. Mi tehát e' tárgyat is tanácskozás alá véve, mindent a' mit e' részben szükségesnek hittünk, újabb törvények által elhatároztunk. Ezen újabb törvényben a' királyi városokra nézve meghatároztunk azt is, hogy azok tartozzanak minden polgárnak ingatlan vagyonát felmérve és összeírva, egy tökéletes birtokkönyvet a' betáblázási könyvvel összekötni, ezen túl náluk a' betáblázás mindig csak különösen megnevezett ingatlan vagyona-ra történhessék, 's valamikor az adós olyan ingatlan vagyonát, mellyen betáblázott adósság fekszik, eladja, minden arra betáblázott hitelező tudósíttassék, 's a' vevő mind addig, míg azok ki nem elégítették az eladónak a' vételbeli summából semmit le ne fizessen, különben felelettel tartozik, 's a' betáblázott adósság tovább is azon vagyont terheli. Így tehát a' hitelező a' földkönyvből, mellyben időnkint minden birtokváltozások pontosan feljegyzendők, adósának vagyonát mindig megtudhatja, a' betáblázási könyvből megláthatja, hogy egyik, vagy másik vagyont mennyi adósság terheli, 's ez által a' biztosság és a' hitel tetemesen nevededik. A' nemesi javakra nézve is kiterjesztettük mi a' törvénynek azon rendelkezését, hogy betáblázásokat csak az ingatlanokra lehessen tenni, mert az ingók bizonytalan és változó értékűek, könnyen elveszhetők vagy elrejtethők lévén, a' betáblázásnak biztos alapúl nem szolgálnak, 's így, ha a' betáblázás ezekre is kiterjesztetik, akkor annak célja tévesztve van, 's az egész betáblázási rendszer megzavartatik. Elhatároztuk továbbá azt is, hogy a' megyékben is addig, míg rendes földkönyvek hozatnak be, olly esetben, midőn az adósna valamilyen kijelelt birtokára történt a' betáblázás, és az adós azon birtokát elidegeníti, a' vevő tartozik mind azon hitelezőket, kik követeléseiket különösen azon birtokra betábláztatták, annak megvételekor

tudósítani, 's őket kielégíteni, vagy azon adósságokat a' megvett birtokokkal együtt átvállalni. Azt azonban, hogy a' rendes birtokkönyv a' nemesi javakra nézve is törvény által kötelezőleg behozattassék, még most sok tekintetek lehetetlenné tevék, azonban ohajtani lehet, hogy az akadályok' megszüntével ez minél előbb megtörténhessék, mert csak ez az egyetlen egy biztos mód a' betáblázásoknak hitelt, és a' birtok' becsét emelő hatását, a' nemesi javakra is kiterjeszteni.

A' csődületi rend vagy is inkább azon szabályok, mellyek az értékében megbukott adós' hitelezőinek összehívására 's kielégítésére nézve hazánkban eddig fenállottak, 's mellyek nagy részben nem törvényeken, hanem a' legfőbb törvényszékek' ítéletein alapultak, azon hosszú idő, melly a' csődületi perek' bevégezésére szükséges vala, azon számos visszaélések, mellyek mellett a' csődületi pereknek gyakran készakartva hosszabbított folyamatja alatt a' hitelezők' kárával mások emésztették el a' csődületi tömeg' nagy részét, 's azon mindennapi tapasztalás, hogy egy mesterségesen elintézett csalfa bukás legbizonyosabb út vala sokaknak a' meggazdagodásra, hitelünket nem keveset csökkenték. 'S valóban ideje volt már, hogy e' tárgyat a' törvényhozás, szigorúbb, határozottabb rendelkezések által tisztába hozza. Elkészítettük tehát mi a' csődületi rendet, melly nélkül a' váltótörvényt behozni sem lehetett volna, mert az eddig fenállott szabályokban, csődületeknél a' váltók' sorozatáról semmi különös rendelkezés nem vala, minthogy azokat, mint különös figyelmet érdemlő kötelezvényeket törvényeink nem ismerték. Megszüntettük a' csődület' megrendelésében eddig olly sokszor előfordult önkényes eljárást, 's azt a' bíróságnak törvényes ítéletére bíztuk, a' csődületi tömeg' kezelésére való felügyelést a' hitelezőknek adtuk által, a' perben eddig követelt hosszas eljárást a' lehetőségig megrövidít-

tettük, a' követelések' sorozatát az igazság' és méltányosság' egyszerübb alapjaira építettük, gondoskodtunk a' felsőbb birói megvizsgálásnak hamarításáról, 's a' végrehajtásnak és valóságos kielégítésnek könnyebbitéséről, korlátoztuk a' hitelezők' kijátszására czélzó visszaéléseket, 's a' csalfa bukást szigoruan büntetni rendeltük. Mind ezen intézkedések egy törvénycikkbe foglaltattak, és ha szorosan megtartatnak, nem kételkedünk, hogy az eddig naponkint szaporodó igazságos panaszok e' részben is megszűnnek.

A' nemzeti bank' felállítása, hitelünk' és kereskedésünk' virágzására, felette hasznos, sőt mulhatatlanul szükséges volna, 's meg vagyunk győződve, hogy e' nélkül a' váltótörvények' jótékony hatása is sokkal kisebb lesz; ugyan azért, hogy annak minélelőbbi létrehozása eszközölthessék, egy országos választmányt kívántunk megbízni azzal, hogy minden körülményeket fontolóra véve, annak mikép lehető felállítása iránt tervet készítsen, 's ezen nemzeti kíváнатot ő Felségének felterjesztettük; de felírásunk sükeretlen vala, mert arra válasz nem érkezett. Jövendőre tehát szükségesnek véljük, hogy a' nemzet e' tárgyat újabb buzgósággal felfogja, 's annak létesítésére minden módot megpróbáljon; mert nélküle kereskedésünk szabad és független világ-kereskedés soha nem lehet.

A' kamatoknak rendes fizetését gyakran hosszú évek' során elmulasztván az adósok, ez által nem csak sok jólelkű egyes hitelezők károsodnak, hanem számos alapítványok is tetemes csorbulást szenvednek, mert a' kamatoknak évenkénti hasznát elveszik: sőt épen e' miatt nem állhatnak fel biztosan hazánkban olyan közhasznú intézetek, mellyeknek gyarapodása az évenként pontosan fizetendő kamatok' hasznaira vagyon számolva. Különösen érezhető volt ezen hiány nálunk azért, mert törvényke-

zésünk' hibás rendszerénél fogva, több évek kellettek a' világos adósságoknak törvényes útoni behajtására; 's ha valamely pontosan nem fizető adósnak felmondattott is a' tőke, a' hitelező még is elvesztette kamatjainak kamatját. Elhatároztuk tehát, hogy az elmulasztott kamatoknak kamatját is már előre lehessen kötelezni, 's ez által akaruk a' hitelezőket biztosítani, de ő Felsége javaslatunkat el nem fogadta. 'S így e' tárgyban törvényt alkotni nem lehetett. Azonban e' hiányon is segítettünk nagy részben azon törvény által, melyet a' szóbeli perek iránt ezen országgyűlésen alkottunk. Ugyan is:

Mind a' fenemlített tekintetekből, mind pedig azért, hogy azon világos adósságokra nézve is, melyek nem váltóbóli tartozásokból származnak, legyen egy rövidebb és kevesebb költséggel járó per' útja, mellyel a' jólelkű hitelező könnyen pénzéhez juthasson, a' szóbeli perek' bíróságának hatóságát az 1836dik eszt. 20dik törv. cz. 2dik §nak eseteiben, 200 ft. tőke summának erejéig egy újabb törvény által kiterjesztettük; 's elhatároztuk azt is, hogy midőn a' hitelező a' tőkét felmondani nem akarja, a' hátra levő kamatokat 200 ft. erejéig szinte szóbeli per' útján követelhesse; és hogy olly esetben, midőn az adós magát a' szóbeli per' bírósága alá vetette, ha világos az adósság, bár melly summának erejéig szóbeli perbe vonnattathassék.

Ugyan a' hitelnek és a' közigazságnak tekintetéből egy külön törvény által elhatároztuk azt is, hogy az önkényes sequestrumok a' birói ítéletek' végrehajtását ne akadályozhassák; késlető parancsolatok pedig csak valamennyi hitelezőnek világosan kijelentett megegyezésével adathassanak.

Azon törvényezikkelyt, mellyet a' mult országgyűlésen a' pénzbeli elmarasztalásokat magokban foglaló birói ítéletek iránt alkottunk, újabb czélszerű változások-

kal akartuk bőviteni. Tanácskozásba is vétetett ezen tárgy, de az utasítások és vélemények olly sok felé ágaztak, hogy abban semmi czélra vezető megállapodást eszközölni nem lehetett. Így tehát az igazítást máskorra fentartva vitatásainkkal ez uttal felhagytunk.

Az országgyűlési költségek iránt törvény által ismét elhatároltatott, hogy azokat, valamint a' mult országgyűlésen, úgy ezen uttal is a' nemesi rend és azok, kiket a' törvény ezen nevezet alá foglalva ért, viseljék, 's azok ellen, kik a' reájok eső mennyiséget megfizetni nem akarnák, 200 ft. erejéig szóbeli per' útján — azon felül pedig az alispánnak, vagy szolgabiráknak hat hetek alatt bevégzendő summás eljárása rendeltetett.

Az országgyűlési költségek' elhatározásának alkalmával és utóbb is többször indítványba tétetett az országgyűlési szállásoknak fizetése, de azt a' többség ez uttal el nem fogadta. Későbbben ugyan Pozsony' városának fájdalmas panaszát figyelembe vévén, a' kerületi RR. elhatározták: hogy ez iránt a' követek küldöiknél újabb kérdést tegyenek; a' mi meg is történt. Utóbb ugyan kerületi ülésben az végeztetett, hogy egy országos biztosság választassék, melly minden adatokat összeszedvén, az egész dolog felett kimerítő véleményt adjon. De az országos ülésben ezen végzés is elesett. — Ohajtani lehet, hogy a' nemzet e' részben az eddig fenálló szokást az igazság' és méltányosság' kíváнатihoz képest egyszer már megváltoztassa. Hajdan midőn csak hetekig tartottak az országgyűlések, könnyen viselték a' szállásadás' terhét a' városi polgárok, de korunkban a' tárgyaknak halmozott sokasága, és a' fenforgó kérdések' fontossága, többször már évekig tartó országgyűléseket tett szükségessé, 's a' városi polgár évekig meg vala fosztva jövedelmének nem csekély részétől, sőt házának azon része, melly országgyűlési szállásnak van rendelve, még országgyű-

lésen kívül is gyakran üresen áll, vagy igen kevés bérért adatik ki, mert azt épen ezen bizonytalanság miatt örömet senki ki nem bírli. Azon általános haszon, melly az elevenebb pénzforgásból az egész városra, és aunak vidékére háramlik, az egyesek' terheltetését jóvá nem teszi, mert ezen általános haszonból az egyesek, kik a' terhet viselik, gyakran nem részesülnek. Ha figyelembe vétetnek mind ezen okok, ha figyelembe vétetik az is, hogy a' kárpótlás, melly ezen szállásokért adandó volna, az egyes megyék' országgyűlési költségeit csak alig nevelné, 's érezhető sem lenne, méltán remélhető, hogy a' nemzet e' részben az igazságos kérelemnek elfogadását jövődre meg nem fogja tagadni.

A' földesur és jobbágy közti viszonyokat elhatározó urbéri törvények' némelly pontjai, mellyeket a' gyakorlat, vagy hiányosoknak, vagy homályosoknak mutatott, szinte köztanácskozás alá vétettek, 's ezekre nézve több világosító 's javító változtatásokat tevénk, mellyek a' jelen országgyűlésnek 7dik czikkelyében foglaltatik.

Azok között mik e' tárgyban történtek a' legnagyobb fontosságu lépés az, mit az 1836dik esztendei országgyűlésen hosszas küzdéssel nem valánk képesek kivívni, tudniillik a' jobbágyi tartozások' örök megválthatásának szabadsága. Elhatároztuk ezen törvény cz.nek 9dik §sában, hogy a' földesur és jobbágy közti szabad egyesség által meghatározandó bizonyos általános summa' fizetésével, akár egyes jobbágyok akár egész községek földesuri tartozásaikat, szolgálataikat és adózásaikat (az uri hatóság azonban sértetlen hagyatván) tökéletesen és örök időkre megválthassák, 's az olly szabad egyezkedésekből készült szerződések az 1836dik évi 8dik t. cz. 3dik §sában elszámolt eseteken kívül, bár melly tekintetből fel ne bontathassanak, 's a' megváltás' fejében lefizetett

summa törvény előtt teljesen azon természetű legyen, milyen a' megváltott urbéri telek vala.

Nem kényszerítő ezen törvény' rendelete, nem sérti senkinek jusait, nem korlától törvényes szabadságot, de szelid szavának hatalmas erejével lerontja azon elválasztó falat, mellyet a' nép és szabadság között káros előítéletek' alapján emelt egykor a' hajdankornak hibás felfogása. Hatása lassú lesz talán, de biztosabb, 's következései nagyok és bizonyosak. A' szorgalomnak két hatalmas rugója van: szabadság és tulajdon. Két hatalmas ösztön ad a' polgárnak erőt 's lelkesedést a' hon' védelmében, 's e' két ösztön: szabadság és tulajdon. Csak két erő köti biztosan a' népet honhoz és törvényhez, 's e' két varázs erő: szabadság és tulajdon. Azon törvény, mellyet az örök megváltásról alkotott mostan a' törvényhozás, a' szabadság és tulajdon' boldogító közáldásainak első alapját tette le, 's ezen alapról biztosan fog emelkedni honunk' szebb jövődjéje. A' tulajdonnal bíró szabad polgárok' számát neveli ezen törvény, pedig csak ezek által erős a' haza, mert a' szabadság többekkel megosztva, becsében nem vesz, sőt erejében nyer, 's biztosságában nevedik.

A' jobbágyok' örökösödése iránt hazánkban eddig nem a' törvény, hanem a' felette különböző 's bizonytalan, gyakran változó 's igazságtalan helybeli szokások szolgáltak szabályúl. Ideje volt már, hogy ezen ingatag állapot eltöröltessék, 's megszűnjék azon helytelenség, mi szerint ugyan azon hazában, ugyan azon polgárok között, oly fontos és mindennapi kérdések iránt, minők az örökösödés' kérdései, minden faluban más törvény létezett. Tanácskozás alá vettük tehát e' tárgyat, 's a' jobbágyok' örökösödéséről egy részletes törvényt alkottunk, 's annak rendeleteit minden földesuri törvényhatóság alatt levő, 's akár urbéri, akár szerződési vagy

kiváltságos helyeken lakó nem nemes személyekre, 's azoknak örökösödésére, sőt az ingatlan jobbággyi javak iránt a' nemesekre is egyformán kiterjesztettük.

Azon számos, és gyakran akarva, gyakran vétkes gondatlansággal okozott károsítások, melyek a' mezei gazdálkodás' körében a' gazdának örömét 's reményeit megrontva, türelmét fárasztva, szorgalmat és iparkodást gátolnak, annál inkább magokra vonták a' törvényhozás' figyelmét, mert nálunk a' népnek ezen hibára szokásbeli hajlandósága van, melly, úgy látszik, naponkint terjed és nevededik. Az e' féle károsítások' meggátolására, 's a' vétkesek' fenyítésére tehát törvény által egy részletes mezei rendőrséget kívánván megállapítani, annak kidolgozását egy kerületi választmányra bízuk, melly kitűnő szorgalommal teljesítvén munkáját, azt mi haladék nélkül tanácskozás alá vettük, 's hosszas ideig folytatott kölcsönös értekezések után jött létre a' törvény azon alakban, mint a' törvénykönyvben foglaltatik. Sok olyan intézkedés van ezen törvényben, a' mi pontosan teljesítve kétségen kívül czélszerű leend, és ha még abban hiányok volnának, méltóztassanak a' t. RR. kegyesen figyelembe venni, hogy a' hosszas közértekezések' folytában sokat nem lehetett ez uttal tisztába hozni, mit idővel a' gyakorlat fog kifejteni. 'S e' tárgyat talán legkevésbé lehet féltetni attól, hogy hiányainak pótlása jövődöben elhanyagoltassék, mert épen azon osztályt, melly eddig a' törvényhozásban legnagyobb részt vesz, a' földmivelők' osztályát, a' mindennapi tapasztalás arról felejtkezni nem engedi.

Ezen törvény még csak első létrehozása egy uj eszmének, melly bizonyosan sok jónak, hasznosnak magvát hordja már kebelében. Ha népünk lassanként ez által megszokja a' rendet, 's megtanulja tisztelni másnak tulajdonát, ha elhagyja másra nézve káros, magára

nézve pedig ritkán hasznos pajkosságait, idővel még ebből a' helységeknek, 's azok' előljáróságának czél-szerű elrendezése jöhet létre, de mind ezek csak a' törvény' szigorú 's pontos teljesítésével remélhetők. Hanyagság a' végrehajtásban jelenre 's jövőre semmivé teheti annak jótékonyását, 's ez akkor nem a' törvény' hibája leend.

A' mezei rendőrség' folytatában, a' marha-vészről is, melly már egy idő óta évenként előforduló pusztításaival annyi tetemes károkat okozott, azon kerületi választmány, melly a' mezei rendőrséget kimunkálta, egy törvényjavaslatot készített. Ezen javaslat a' terjedő bajnak elfojtására 's meggátlására egy olly eszközt foglal magában, melly jóformán csak egyetlen egy, mi czélra vezethet, 's melly Európa' némelly műveltebb tartományaiban már fenáll, hazánkban is egyes helységek által sükerrel gyakoroltatott; tudniillik ragály' idején, vagy annak a' vidékhez közelítésekor minden beteg és gyanús marhát levágni bőrével együtt elásni 's a' tulajdonosnak teljes mértékű kárpótlást adni. Ezen kárpótlás egy olly közpénztárból volna fizetendő, melly minden marhára évenként kivetett valamelly csekélyebb fizetésből alakulna.

Mivel azonban épen ezen évenkénti fizetés' terhét, határozott utasítások nélkül, küldőinkre nem vállalhattuk, az idő pedig már rövid volt arra, hogy ez iránt utasítást kérjünk, a' javaslatot tanácskozás alá nem vehettük, hanem elhatározáink, hogy azt küldőinkkel bővebb megfontolás végett mindenesetre közlendjük; mert csakugyan szükséges, hogy e' tárgyban már egyszer gyökeres orvoslás 's biztosító rendelkezés tétessék. Mi is tehát / alatt alázatosan ide zárva bemutatjuk a' kerületi választmánynak ezen javaslatát, melly, minthogy kerületi tanácskozás alá sem vétethetett, 's így az országos ülésbe nem vitethetett az országos iratok közt nem találhatik.

A' vizekről és csatornákról, a' kártékony vízi munkálatokról, 's azoknak eltörléséről eddigi törvényeink felette hiányosak. E' tárgyat is tehát tanácskozás alá vették az ország' rendei, 's a' felett egy újabb törvényben rendelkeztek.

Azon súlyos sérelmeket és kívánatokat, mik a' válás' tárgyában már az 1832²/₆dik évi országgyűlésen hosszabb ideig tanácskozás alatt valának, de akkor a' fő RR. ellenkezése miatt ő Felségéhez föl nem terjesztethettek, ismét tárgyalás alá vették az ország' rendei, 's hosszabb vitatások után több pontokra nézve meg lett a' két tábla közt az egyesség, 's ezeket egy külön törvénycikkelybe mellyet $\frac{1}{2}$. alatt aláíratosan ide zárunk, ő Felségének föl is terjesztettük, a' miben pedig meg nem egyezhettünk, minő például az általmenetelek' kérdése volt, annak további vitatását fentartottuk. Felírásunkra, melly a' két táblának hosszabb ideig tartó egyezkedése miatt csak későn küldethetett fel, az országgyűlésnek utolsó napjain érkezett a' kir. válasz, mellyben azt mondja ő Felsége: hogy mivel a' felírás csak e' napokban küldetett fel, a' tárgy' fontossága pedig annak vég-elhatározásához több időt kíván, az országgyűlésnek berekesztéséig elhatározó kir. válaszát ki nem adhatja, hanem kegyesen gondoskodni fog, hogy az, minél előbb elintéztessék. Hasznos és szerencsés eredménynek tartjuk mi e' tárgyban már azt is, hogy a' főrendi tábla felírásunknak számos nagy érdekű pontjait elfogadta, 's így ezek iránt most már a' két táblának egyesített akaratjából származott országos határozat áll fen. Biztosan reméljük, 's méltán várjuk Fejedelmünk' igazságától, hogy ezen országos határozatot ő is elfogadja, 's ekép a' vallás' és lelkiüsméret' szabadságát teljesen biztosítva polgártársaink' megzavart nyugalmaát ismét visszaadja.

Midőn ezen fenemlített felírás és törvénycikkely

felett a' két tábla' egyessége megkészült, a' fő RR. azon utolsó izenetben, melyet e' tárgy iránt hozzánk küldöttek, arról is tudósítának benünket: hogy az ország' primása az egyházi rend' nevében ezen törvényczikkelynek nyilván ellenmondott, 's a' világi fő RR. közül is némelly tagok ezen ellenmondásra nézve az egyházi rendhez csatlakoztak. Mi azonban az említett ellenmondást csak úgy tekintettük, mint annak egyszerű kijelentését, hogy a' főrendi táblának kisebb része a' többség által elhatározott törvénynek alkotásához nom járult. És így ezen egyszerű kijelentést nem a' fő RR. izenetébe, melyben csak a' többség' határozotának van helye, hanem inkább a' fő RR. naplójába tartóznak vélvén, azt határozottan visszautasítottuk; megjegyezvén válaszizenetünkben azt is, hogy a' törvények elleni ellenmondásnak soha senkitől és semmi tekintetben helye nincs, és hogy a' végrehajtó hatalomra bizzuk minden kivétel nélkül, 's hajthatatlan szigorúsággal teljes és tökéletes sükert szerezni a' törvényeknek.

A' nagyváradi és volt rozsnyói püspököknek némelly rendeleti 's pásztorlevelei ellen, mik a' vegyes házasságokat, és azok' egyházi megáldását tárgyzták, Bihar és Gömör vármegyék sérelmet panaszolva szólaltak fel. Mi ezen tárgyat köztanácskozás alá vevén, csakugyan sértve láttuk az említett egyházi rendeletek által a' törvényt, és megzavarva a' békés polgárok' nyugodalmát. Sérelmünket tehát egy külön felírásba foglalva kívántuk ő Felségének fölterjeszteni, de abban a' főrendi táblának többsége meg nem egyezett, hanem arra szólított fel benünket, hogy föllevén ezen tárgyak már úgy is a' panaszolkodó megyék által ő Felségéhez terjesztve, mi a' felírási javaslattól álljunk el; hanem inkább a' vegyes házasságok' kötése nézve is olly törvényes rendszabásokról gondoskodjunk, melyek a' különböző vallások' elveinek megóvása mellett egy részről a' vegyes házasságokat az 1790: 26. tör. ren-

delete szerint minden akadályok ellen ezentúl is ótalmaz-
zák; más részről pedig az egyházi rendet minden lelkiös-
méretbeli erőtetés ellen biztosítsák. Mi ugyan tovább is
szorosan ragaszkodtunk felirási javaslatunkhoz, 's annak
földerjesztését ismét sürgettük; de a' fő RR. azt folyvást
ellenézték. 'S így ezen felírás ő Felsége elébe nem ter-
jesztethetett. Azt azonban a' fő RR. felszólításának kö-
vetkezésében még is czélszerűnek láttuk, hogy az 1790:
26. t. cz. nek a' vegyes házasságoknak catholicus lelkipász-
torok előtt leendő kötéséről szóló rendelete úgy módosít-
tassék, miszerint azok ennekutána mindenkor a' völegény'
vallásán levő lelkipásztorok előtt, 's annak vallási szer-
tartásai szerint köttessenek. Ezen módosítást is beleik-
tattuk tehát a' vallás' tárgyában készített törvénycikkely-
be, melyre mint a' fentebbi pont alatt említettük még
kir. válasz nem érkezett. Fájdalmas volna, ha ezen sérel-
met okozott nagyváradi példa több követőkre is találna,
's Magyarországon is, mint Europa' több tartományaiban,
ezen kérdés újabb és keserűbb ingerültséget okozva meg-
semmisítené reményeinket, melyeket a' béke' nyugalom' és
egyetértés' helyreállítására nézve a' két tábla között több
pontokban sikerült egyesség után táplálni kezdetünk.

A' görög n. e. vallásuakra nézve is több sérelmek és
kivánatok adattak elő némelly törvényhatóságok által.
Ezek iránt is tehát egy törvényjavaslatot készítettek a'
KK. és RR. melyet ///. alatt alázatosan idezárunk. De
hosszabb vitatások után sem valának képesek javaslatunk'
elfogadását eszközölni, és így e' tárgy ezen országgyüle-
sen be nem végeztethetett.

Azon biztosság, mely az 1836. 21. t. cz. követke-
zésében kiküldetett, hogy Kraszna Közép-szólnok, Zaránd
vármegyéknek és Kővár' vidékének tökéletes visszacsato-
lasát eszközölje, munkálódását még be nem fejezván, feli-
rást készítettek a' KK. és RR. melyben azon biztosság'

munkálódásának slettetését sürgették, 's ezen felírást a' fő RR. is csekély módosítással elfogadván, az ő Felségéhez föl is terjesztetett.

Továbbá törvényjavaslatot készítettek a' KK. és RR. az iránt is, hogy az unitaria vallás Magyarországbán is törvény által bevett vallásnak tekintessék. A' fő RR. a' bevételre nézve ugyan az elvet elfogadták, a' törvény' alkotását azonban akkorra kívánták halasztani, midőn majd a' visszakapcsolás' tökéletes teljesítésére kiküldött biztosságnak munkája bemutatatik, 's országos tárgyalás alá vétetik. 'S így e' törvény a' jelen országgyűlésen nem létesülhetett, de reményleni lehet, hogy a' jövő országgyűlésen annak létrehozása, sem a' fő RR.-nél kik az elvben már megegyeztek, sem ő Felségénél nehézségre nem talál.

Felírási javaslatot készítettek a' KK. és RR. azon súlyos sérelmek iránt is, miket Bars vármegyében a' közgyűlésnek törvény elleni cölzlatása, a' tisztujítószéknek szinte törvényt sértő vezetése, több tisztviselőknek hivatalaiktól helytelenül történt felfüggesztése, a' megyei végzéseknek főbb hatalom általi megsemmisítése, 's egyéb e' részben elkövetett törvénytelenések okoztak. Ezen felírási javaslatot, melyet mi 4 % alatt minden e' tárgyat érdeklő mellékletekkel együtt alázatosan ide zárunk a' fő RR. el nem fogadták, azt hozván elő különösen, hogy a' kérdéses tárgyat, minden közelebbi körülmények' ismerete nélkül kellőképen megbírálni nem lehet, 's mivel Bars megyének kebelébe kir. biztosi vizsgálat vagyón rendelve, annak eredményei által a' ne talán létesülő aggodalom megszűnhet, és ha panasz volna is, ez azután alaposabban terjesztethetnék fel. Nem valóban ezen okok elegendők arra, hogy izenetünkben, 's felírási javaslatunkban felállított nézeteinktől elálljunk; mert nem abban láttunk mi sérelmet, hogy ő Felsége vizsgálatot rendelt, hanem hogy a'

kir. leiratok, mellyek Bars vármegyéhez érkeztek, egy oldalú tudósítások' következtében előbb sujtottak, hogy sem a' dolog kellőképen megvizsgáltatott volna, 's épen akkor midőn az állítólag elkövetett rendtelenségek' megvizsgálását panaszolják, a' megye pártoskodással, egyes személyek pedig a' közbátorságra nézve veszélyes törekvéssel vádoltatnak, 's a' megye főbb tisztviselői a' rendes bíróság' elmellőzésével, csupán kormányi parancsra hivatalaiktól megfosztattak. Előadtuk mind ezeket a' fő RR-hez küldött 2dik izenetünkben, de ők ezután sem hajoltak javaslatunkra. Több izenete-
ket váltottunk még e' tárgy felett, 's az utósót az ország-
gyűlés' végnapjaiban küldöttük által; de sikeretlenek
valának mind ezek, 's felirási javaslatunk ő Felsége elé-
be nem juthatott.

Az országnak általános, és az egyes törvényható-
ságoknak külön sérelmeit 's kívánatait, mind azokat mik
előbb már fölterjesztve valának, de orvosolatlanok marad-
tak, mind azokat, mellyek az utósó országgyűlés óta
történtek, tárgyalás alá vették a' KK. és RR. Ezek közül
néhány pontokra nézve a' két tábla között egyesség nem
eszközölthetett; de a' többi pontok ő Felségéhez föl-
terjesztettek. Érkeztek is ő Felségének a' fölterjeszté-
sekre kir. válaszai, mellyek azonban fölterjesztett sérel-
meink' legnagyobb részéről általában hallgattak, de egyéb-
kint is csak igen kevés pontokra valának kedvezők.
Mí tehát mind azokat mik ezen kir. válaszokban kedve-
zőleg valának eldöntve, a' mennyiben czélszerűnek láttuk,
törvénycikkelybe foglaltuk, a' többire pedig az orvos-
lásnak sürgetését továbbra is fentartottuk.

Fájdalommal jelentjük a' t. RR-nek, hogy azon sé-
relemre nézve, mellyet a' zala-egerszeghi híd-vám' sze-
dését eltöltő parancsolat ellen 1830ik esztendőben fölter-
jesztettük az ország' rendei, 's mellynek orvoslását ezen

országgyűlésről ismét sürgettük, ő Felségének f. évi apr. 30án kiadott válasza ismét határozottan megtagadó.

Hasonlóul megtagadó a' kir. válasz azon sérelmünkre is, mellyet a' megyei pecsét' magyar körirását eltiltó főbb rendeletek ellen előadtunk. Pártolták ugyan panaszunkat az ország' rendei, 's az ő Felségének apr. 15ki felírásban föl is terjesztetett. De a' folyó évi apr. 29én kiadott kir. válasz erre nézve azt mondja, hogy a' hitelesség és kiváltság törvény szerint egyedül ő Felségétől származhatván, ezen fejedelmi jusának korlátozásában meg nem egyez. Az országgyűlésnek hamar következő berekesztése újabb felírást már meg nem engedett, és így ezen sérelemnek orvoslását eszközölni képesek nem valánk.

Azon sérelmünket, melly 1836ik esztendőben a' követi jelentések kinyomtatása iránt kiadott, 's jövendőre minden e' féle nyomtatást eltiltó főbb rendeletekből származott, szinte fölterjesztették az ország' rendei; de ugyan azon kir. válaszban ő Felsége, minden a' sajtót érdeklő sérelmeket, a' sajtó iránt alkotandó törvénynek tárgyalásához utasít.

A' hétszemélyes táblának özvegy Séllyeiné asszonyság' perében hozott ítélete iránti sérelemre nézve a' fölterjesztést nem eszközölhattuk, mert a' fő RR. abban meg nem egyeztek; azt állítván, hogy az 1790. 12. t. cz. rendeleténél fogva, a' főtörvényszék által hozott egyes bírói ítéletet ő Felsége elébe orvoslás végett fölterjeszteni nem lehet.

Ellenben azon sérelem, melly az egyházi rend' végrendeleteire nézve érkezett újabb megszorító rendeletekből származott teljesen orvosolva van, mert ő Felsége kir. válaszában kijelenlette, hogy azon rendeletek már meg vannak szüntetve.

Azon követelésekre nézve pedig, miket megyénk, és

több törvényhatóságok leginkább a' franczia háboru' idejéből a' kir. kincstáron követelnek, biztosította kir. válaszában ő Felsége az ország' rendeit, hogy mihelyt az illető megyék hátra lévő felvilágosításaikat beadják, valósággal kimutatott követeléseikre nézve azonnal ki fog-nak elégíttetni.

A' sérelmek' és kívánatok' tárgyalásakor előadtuk mi a' t. RRnek azon vitatását is, mely a' Balaton' tavának lecsapolását, 's egy hajózható csatorna által a' Dunávali összeköttetését tárgyalta. De az országos rendek indítványunkat nem pártolták, hanem benünket az 5% alatt ide mellékelt végzés által, a' vizek és csatornák felett épen tanácskozás alatt lévő 's utóbb meg is állapított törvény-re utasítottak.

Ugyan azon alkalommal Sopron vármegye' részéről indítvány tétetett, hogy külön törvény alkottassék, miszerint az összes törvényhozás' megegyezése nélkül, semmi szerzetes rendet Magyarországra bevenni ne lehessen. De a' fő RR. eddigi törvényeink' rendeletét e' tárgyra nézve elégnék látván, új törvény' alkotásába meg nem egyeztek, és minthogy véleményük mellett az országgyűlés' berekesztéséig megmaradtak, felírásunk és törvényjavaslatunk felnem terjesztetett.

Indítványba tétetett Torontál megye részéről az is, hogy ő Felsége megkérettessék, miszerint a' megüresült egyházi javak' jövedelmeit közczélokra fordítani méltóztassék. De a' fő RR. ezt is szükségtelennek állítván szinte félrevetették, és végre a' RR. a' tárgy' további vitatását máskorra fentartsa, javaslatunk' sürgetésétől elállottak.

A' Pesti magyar színháznak felállítása, és állandó megállapítása az 1836dik évi 41. t. cz. folytában egyeseknek szabad ajánlatai által nem eszközölthetvén, szükségesnek látták az ország' rendei azt a' nyelv' és nemzetiség' ter-

jesztése, és a' nemzet' közohajtása' tekintetéből országos ajánlat által is létre hozni, és fenállását biztosítani; annyival is inkább, mert a' dolog azon ponton volt már, hogy az eddig létezett játékszinnek, melyet néhány lelkes honfiak' buzgósága, csak áldozatokkal vala még képes fentartani, rövid idő múlva meg kellett volna szűnni. Ez pedig a, nemzetre homályt vetve leverő hatásával jövődöre is káros volna. Ugyan azért ezen nemzeti közczélra országos ajánlatot tévén, azt törvény által 450,000 ftokban állapítottuk meg; 's elhatároztuk, hogy a' most fenálló színház, melly szabad ajánlatokból épült, országos pártfogás alá vétessék, az ezen színházon fekvő terheknek kifizetésére az országos ajánlatból 50,000 ft fordítassék, 's a' 400 ezer forintot alapítványi tőkének tekintetvén, kamatjainak legfeljebb kétharmada a' színház' évenkénti költségeinek pótlására, 's egy harmada a' tőkének szaporítására használtassék. Az ajánlat' kezelése pedig, és a' színház' fentartására való felügyelés, egy országos választmányra bízott, melly egyszersmind Pest vármegyétől magát a' színházat, a' most létező társaságtól pedig a' diszitményeket és ruhákat általveendi, az adósságokat kifizeti, a' tőkét biztos helyre kiadja, egy szóval a' tárgyhoz tartozókat elintézi. Végre ugyan ezen törvényben világosan kijelentett az is, hogy az 1836: 41. t. czikkelyben kijelelt telek, melly egy honi színháznak építésére vala rendelve, további rendelkezésig eredeti czéljára megtartassék. Így tehát ha czélszerű leendő jövődöre a' most ajánlott tőkéből, 's annak felszaporodó kamataiból, egy uj színház fog azon telken épülhetni. Azonban hisszük azt, hogy idővel a' nemzeti-ség' kifejlődése, 's Pest városának buzgósága nem fogják tűrni, hogy a' magyar színház az idegen német mellett a' magyar haza' fővárosában mint egy zsellérkedjék; 's a' város mint hatóság 's a' magyar nemzet' hatalmas tagja, nem fogja mindig önkebelében az idegent a' nemzeti felett

pártolni. Az erőtetés e' részben káros és igazságtalan volna, mert Pest városának tulajdona fenálló színházára nézve sérthetetlen, de ha önérzéseik nyelv és nemzetiség iránti buzgóság a' város' polgárait egykor még arra vezetni képesek nem volnának, hogy ezen tulajdont a' nemzet' javára használják, azon nemzetére, mellynek ők alkotó részei, 's melly Pestet emelni, annak kifejlődését, fontosságát áldozattal is nevelni mindenkor lelkesen törekedett, akkor jövendőnkre nézve leverők kilátásaink, akkor ugyan azon erőt, mellyet fővárosunk' emelésére használunk, legszentebb közérdekeink ellen fordítottuk, mert a' melly honban még a' főváros is gátot vet a' nemzetiség' kifejlődésének, ott a' lakosok' összesége csak nép marad, de nemzet soha nem lehet.

Az országgyűlésnek folyamatja alatt báró Vécsey Miklósnak, és báró Szina Györgynek vezérlete alatt egy részvénytársaság alakult, melly a' Dunát a' Tiszával Pestről és Böloskéről, vagy ezen pontok' vidékeiről, Szegednél, Csongrádnál, Szólnoknál, vagy azok' vidékeinél csatorna által készül összekötni. Hogy tehát ezen munka melly hazánkra, 's különösen az ország' alsó vidékeire hasznos, és minden tekintetben nagy hatásu leend, bizonyosabban létesülhessen, mind az ott szükséges kisajátítást, mind a' megkivántató biztosítást tárgyzók iránt, egy külön törvényczikkelyt alkottunk, 's ez által is a' kereskedést, 's a' nemzeti szorgalom' kifejlődését igyekeztünk a' lehetőségig előmozdítani.

Azon vasúti vonalak között, mellyekre az 1836. 25. t. cz. a' kisajátítás' kedvezéseit kiterjeszti, a' Bécestől Magyarországon keresztül Triesztig vezető vonal nem foglaltatik. Mivel pedig egy ilyen vasútnak építése már több idő óta komoly szándékkal terveztetik, nehogy a' törvény' hiánya e' nyereségtől is megfossza hazánkat, az említett törvénynek rendeleteit, 's kedvezéseit ezen vonalra is

kiterjesztettük. Különösen hasznos lenne egy illy vállalat meggyénkre nézve, mert annak egy részén menne keresztül hihetőleg a' vaspálya, 's ez által kereskedésünk uj életet nyerne.

A' közadó feletti tanácskozások' folytában előadtuk mi sérelemképen azt, hogy a' jelen országgyűlés törvényeink' sérelmével a' kitűzött három esztendőn túl egy hónappal későbbben hívatott össze, 's mivel az adó már 1836. esztben is határozottan csak a' törvényes idő alatt okvetetlen megtartandó országgyűlésig, és nem tovább vala megajánlva, ezen egy hónapra az adót megszüntnek kell tekinteni, 's azt az újonan teendő ajánlásba be nem lehet foglalni. Az ország' rendei szinte sérelmesnek találták ezen egy hónapi halasztást, 's az adó iránt ezen országgyűlésről felküldött felírásukban a' törvény' rendeletéhez ragaszkodva, jövődre nézve ünnepélyes ovást tettek az ellen. De azon egyhónapi adó' beszámításának kérdésébe nem bocsátkoztak.

Előadtuk mi azt is, hogy legsúlyosabb sérelmeink' orvoslásáig az adó' ajánlásába ne ereszkedjünk, de a' többség ezt el nem fogadván, az adó' mennyiségének, és a' föltételek' ajánlatainak tárgyalásába bocsátkozott. Kénytelenek lévén tehát mi is a' tanácskozásba részt venni, 's az adónak eddigi mennyiségét a' lehetőségig leszállítani igyekezhvén, 's azt évenkénti 3,600,000 ftkba kívántuk megállapíttatni; a' többség azonban ezen első felírás mellett évenként 4,000,000 ftot ajánlott. Az ajánlatnak mind azon föltételei, melyek a' mult országgyűlésen ajánltatik, az 1790. 13. t. cz. pedig az országgyűlésnek 3 évek alatt multhatatlanul leendő megtárlását rendeli, mi a' fenemlített adót folyó 1840ik évi majus hónapnak 2ik napjától (melly t. i. akkor az országgyűlésnek berekesztésére határnapul ki vala tűzve) jövő 1843ik évi majus 2dik napjáig, olly világos föltétellel ajánljuk meg, hogy ha azon napon az

országgyűlés valósággal meg nem tartatnék az adó' továbbbi fizetése és beszédese azonnal teljesen megszűnjék; magában értetődvn, hogy azon esetre, ha a' törvényes határidő' bekövetkezése előtt az országgyűlés összehívatik, azt hogy azon időközben tartandó országgyűlésen a' törvények' értelméhez képest, a' közadóról maga egész kiterjedésében rendelkezünk, nyilvánosan és általánosan feltartjuk.

A' kir. válaszbán melly azon első felírásra f. évi apr. 18ról érkezett, ő Felsége az ország' rendeit arra szólította fel: hogy a' közállomány' szükségeinek tekintetéből nagyobb mennyiségű adót ajánljanak, mint a' mi ezen első felírásban foglaltatik; 's a' KK. és RR. többsége a' kir. válasz' következtetésében ismét szavazatunk' ellenére az adónak mult országgyűlésen ajánlott mennyiségét 4,395,244 ftokban 38½ krokban, 's a' hadfogadási intézet' elősegelésére különösen 70,000 ftokban meg is ajánlotta, a' föltételek mellett pedig, mellyek ellen ezen első kir. válasz sem tett különösen semmi kifogást, továbbis megmaradtak az ország' rendei, csak hogy az ajánlatnak idejét, mint-hogy már ekkor az országgyűlésnek berekesztése majus 13ra vala határozva, f. évi majus 13tól, 1843dik. eszt. majus 13ig tüzték ki.

A' második kir. válasz az ajánlatnak mennyiségében megnyugodott, de a' föltételekre nézve, a' mult országgyűléshez intézett, 's e' tárgyat érdeklő kir. válaszokra hivatkozott. A' KK. és RR. pedig országos ülésben közakarattal hozott végzés által újra kijelentették, hogy föltételeiktől, mellyeket az adó' ajánlásához kötöttek, 's mellyek mind a' törvények' világos rendeletén alapulnak, semmi esetben elállani nem fognak.

A' Ludovicea magyar katona - intézetnek olly rég szándéklott felállítását buzgón ohajtván az ország' rendei, e' jelen országgyűlésről is felírással járultak ő Felsé-

géhez, 's megajánlván azon 309,000 ftokat, mik ezen intézet' felállítására még szükségesek, ajánlatukhoz csak azon föltételt kötötték, hogy az 1808dik országgyűlés által kidolgozott nevelési rendszer ismét országgyűlésileg tárgyalás alá vétetvén, a' jelen időhöz képest tökéletesítessek, és hogy ezen intézetben a' tudományoknak legalább egy része magyar nyelven taníttassék. Már az 1836ki országgyűlés megajánlotta ezen summát, melly az intézet' létrehozására megkívántató vala, de akkor az ajánlás visszavétetett, mert a' kir. válasz a' nemzetnek azon júsát, hogy a' megállapított nevelési rendszer' változtatásába beleszóljon, megtagadva, csak az ajánlatot akarta elfogadni, de a' föltételekre nézve megtagadó vala. Most tehát ismét megújítottuk ajánlatunkat 's kérelmünket, de arra kir. válasz nem érkezett, 's az ajánlat ismét elmaradt, az intézet pedig föl nem állhat. Bár mennyire kíváncsok volna is ezen intézetnek minélelőbbi létrehozása, de azt a' nemzet' júsainak sérelmével, 's nemzetiségünk' kárával megvásárolnunk nem lehetett.

Azon magános ajánlatok, mellyek a' Ludovicea katonai-intézet' felállítására, úgy szinte azok is, mellyek a' magyar tudós Társaság' alapjának gyarapítására a' közelebb lefolyt néhány évek alatt tétettek, az adakozók' emlékéül külön törvényekbe lettek iktatva.

Azon országos választmány, melly az 1836. 26. cz. által a' Buda és Pest közötti állóhid' tárgyában ki vala küldve, jelentését és azon szerződést, mellyet egy láncz-hidnak felállítása iránt báró Szina Györggyel kötött, az országgyűlésnek bemutatta. Voltak ugyan némellyeknek a' választmány' eljárására nézve több észrevételei, de a' többség tekintve azt, hogy a' kiküldött országos választmány törvény által volt egy szerződésnek kötésére meghatalmazva, 's tekintve leginkább az ország' közhitelének fentartását, a' bemutatott szerződést felbonthatónak többé

nem tartotta. Megegyeztek ebben a' fő RR. is, de válaszukban felszólítottak beniinket arra, hogy mivel a' bemutatott szerződésben az, mit b. Szina a' tartalék pénz-alapra nézve az alkudozások közben megajánlott, világosan kitéve nem vala, 's mivel továbbá a' szerződés által kikötött 97 éveket b. Szina György önmaga későbbben 87re leszállította, az országos választmány ezeknek, mint már a' szerződők által megállapítottaknak a' kötött szerződésbe leendő iktatása végett ismét kiküldessék. Mi ezen felszólításban tüstint megegyeztünk, 's az országos választmány újra kiküldetvén, b. Szina Györgynek megegyezésével az említett pontokat egy toldalék-czikkelyben a' szerződéshez ragasztotta, 's ezen toldalék-czikkelyt jelentése mellett, mellyet mi 6 % alatt alázatosan ide zárunk, az országgyűlésnek bemutatta. Eképen tehát teljesen elkészülvén a' szerződés, az külön törvény által teljes erejűnek nyilvánított.

Az 1836. 14. t. cz. rendeletét, melly a' világos örökösödés' esetében rövid uton teljesítendő osztályról szól, mi a' t. RR. utasítása szerint olyképen akartuk módosítani, hogy azon kérdésben valljon a' fenforgó eset, világos örökösödés' esetének tekintendő-e? a' választmány' itéletét a' meg nem elégedő fél birtokon felül az illető megyei törvényszékhez, vagy városi tanácshoz feljebb vihesse, 's ha az a' választmánytól különbözőleg ítelt, egyenesen a' hétszemélyes tábla szinte birtokon belőli megvizsgálásnak legyen helye. Ezen módosításban a' mi táblánk' többsége meg is egyezett, de több megyéknek kívánságára még azon módosítás is tétetett, hogy az osztálynak megtételéért esedező mindjárt a' folyamodás benyújtása alkalmával két birót, 's a' másik fél legfeljebb 15 napok alatt szinte kettőt, ezen birák pedig együtt egy ötödiket elnöknek válasszanak. Ha azonban a' felek vagy birák ezen kötelességüknek eleget nem tennének, azok helyett az il-

lető törvényhatóság nevezze ki a' választmánynak tagjait, 's illetőleg elnökét. E' két módosítást tehát egy uj törvényczikkelybe foglalva általküldöttük a' főrendeknek, kik az utóbbit melly a' birák' választásáról szól elfogadták, de a' másikban, melly a' feljebbvitelnek elrendelését tárgyazta, semmiképen meg nem egyeztek ; és így aze' tárgyban alkotott uj törvény csak a' birák' választásának, 's kinevezésének fenemlitett módjáról rendelkezik, de a' feljebbvitelre nézve semmit sem határoz.

Az izraelitáknak elnyomott polgári helyzetét is figyelembe vették a' KK. és RR. 's minthogy az igazsággal ellenkezőnek tartották azt, hogy egy olyan néposztály, melly a' közállománynak legkevesebb polgári kedvezéseivel él, annak terheiből minden polgárok között legtöbbet viseljen, a' törvényes adózásokon felül türedelmi adónak neve alatt, egy a' törvény előtt ismeretlen, súlyos és önkényes adóval is terheltessék, minthogy továbbá károsnak vélték a' házára nézve, hogy ezen néposztály polgári tekintetben egészen elhanyagoltassék, felírást készítettek mellyben a' jelen állapot' méltatlanságát kiemelve, azon törvényes és politicalai okokat, mik ennek jobbra változtatását tanácsolják, bőven kifejtették, 's törvény által kívánták kimondani, hogy a' türedelmi adó eltöröltetik, 's az izraeliták az ország egyéb nem nemes lakosai által gyakorlott minden polgári jogokban, a' magyar sz. korona alatt mindenütt egyiránt részesíttetnek. Teljes mértékben elismerték a' fő RR. a' felírásba foglalt okoknak és nézeteknek fontosságát; de a' törvényjavaslatot egész kiterjedésében el nem fogadták, hanem lépcsőnkénti kifejlődést eszközölő módok gyanánt javasolták azt, hogy a' türelmi adó eltöröltessék, az izraeliták jövőendőben az ország' minden városaiban 's vidékeiben szabadon lakhassanak, mesterségi cézhekbe, kalmári társaságokba felvétethessenek, 's nem csak jobbágytelkeket, hanem minden királyi vagy kiváltságos városok-

ban polgári fundusokat is szerezhessenek. A' KK. és RR. addig is míg a' polgárosítás' eszméje a' jövőendő idők' körülményeinek kifejlődésével teljesen eszközöltethetik, a' fő RR. által javaslottakat is hasznos előlépésnek tekintvén, azokat elfogadták, 's a' felírás illy értelemben föl is terjesztetett. De a' kir. válasz csak némelly részben vala kedvező, sőt némelly pontokat olly módosításokkal fogadott el, hogy mi azokban, mint olyanokban, mellyek még a' jelen állapotot is rosszabbá tennék, 's a' jövődőnek ártának, meg nem egyezhetünk; azon pontokat tehát, mellyek a' kir. válaszból elfogadhatók valának, 's mellyek között legérdekesebb az, hogy ezentúl az izraeliták a' bányavárosokat kivéve, az ország' minden vidékein, 's a' kir. városokban is szabadon lakhatnak, törvénybe iktattuk, a' többit pedig a' jövődő törvényhozás' gondoskodásának adtuk által, biztosan remélve, hogy idővel kedvezőbb körülmények, 's az izraeliták' polgári 's erkölcsi kifejlődése, kifogják azt lépcsőnkint eszközölni, mit most elérni nem lehetett.

Azon súlyos terheken, mellyek megyénk' adozó népét a' porták' aránytalan felosztása miatt még inkább nyomják, legalább valamennyire akarván könnyebbíteni ezen országgyűlésen, ismét indítványba hoztuk a' porták' ideigleni kiegyenlítését. A' többség el is fogadta indítványunkat, 's a' fő RR.-ket felszólítottuk, miképen az ideigleni újabb kiegyenlítésben ők is egyezzenek meg, 's annak teljesítésére a' fő herczeg Nádor megkérettessék; de kijelentették a' KK. és RR. egy uttal azt is, hogy Horváthországnak eddig fenállott igazságtalan könnyítése megszűnjék, 's a' porták' összes számából arra is annyi vettessék, mennyi az országos összeírásban foglalt adatok szerint erejének arányához képest reá esendő volna. A' fő RR. azonban Horváthország' portáit tárgyazó kívánságunkat el nem fogadták, 's valamint a' mult országgyűlésen,

úgy most is folyvást ellenzették azt, hogy Horváth-ország' portáira nézve változás történjék. E' tárgy felett tehát a' két tábla meg nem egyezhetett, az ország' Nádora pedig kijelentette, hogy megmaradván Horváthország' portáinak mostani száma, a' többi törvényhatóságokra nézve az ideigleni egyenlítésnek felette csekély eredménye lenne, 's mind ezeknek következtében a' mi táblánk' többsége is szavazatunk' ellenére felhagyott ez uttal, az ideigleni kiegyenlítés' sürgetésével.

A' honosításra nézve, melyet ezen országgyűlésen is mint a' 10. utolsó törvény-cz. mutatja, több külföldiek nyerték meg, csak azt kívántuk a' t. KK. és RR.-nek különösen kiemelve jelenteni, hogy a' honosítottak közül, csak b. Lederer Ignác magyarországi hadikormányzónak, és b. Eichof Józsefnek a' cs. kir. udv. közönséges kamara' elnökének, kiket az ország folyamodás nélkül honosított, vagyon az országgyűlési ülés, és szavazat törvény által megadva; a' többiek pedig ha bár külföldön a' fő RR: sorába tartoznak is, a' honosítást ezen országgyűlési jus nélkül nyerték meg. Követték ebben az ország' rendei az 1715 eszt. 130. t. cz. példáját, 's megváltoztatták a' közelebbi időkben folyvást fenállott gyakorlatot, mert nem akarták, hogy addig is mig az országgyűlés elrendeltetik, a' főrendi tábla annyi honosított külföldinek szavazatival elöntessék, 's miután ebben ő Felsége is megegyezvén, a' törvények e' szerint alkottattak, reményleni lehet, hogy az országgyűlés jövődében is ezen ösvényt követendi.

A' koronaári hivatalnak betöltésére nézve még mielőtt a' kijelelés megérkezett volna, indítványba tettük mi a' t. RR. utasítása szerint, hogy a' kijelelés most és jövődöre, minden országos hivatalokra nézve, melyek a' nemzet' szabad választásától függnék, az illető követek által a' törvényhatóságoknak megküldessék. Voltak kik pártolták egész kiterjedésében indítványunkat, de a' többség

azt a' jelen esetben el nem fogadta, az elvet azonban jövendőre nézve számosan magokévé tették. Megérkezvén pedig a' kijelelés, gróf Teleky József közfelkiáltás által koronaőrnek elválasztatott.

Azon országos választmányokra nézve, melyek a' mint említettük, több közérdekű tárgyak' kimunkálására törvény által lettek kiküldve, a' jelen országgyűlésen is elhatározták a' KK. és RR. hogy azok, kik a' megyei követek közül általuk az országos küldöttségekhez választatnak, ha választásuk után időközben kir. kinevezéstől függő hivatalba lépnének, a' küldöttség' tagjai lenni megszűnván, annak eljárásában részt többé ne vehessenek. Továbbá minden választmányhoz, a' megyék' és kir. városok' részéről pótló tagok is választattak, kik, ha valamely rendes tag akadályozva lenne a' helyett a' választmányhoz meghívandók lesznek.

Az 1832²/₅: 45. cz. mely a' pereknek országgyűlés alatti folyamatáról rendelkezett, a' jövő 's annakutána következő országgyűlési időkre is új törvény által kiterjesztelt.

Még az 1836ik eszt. országgyűlésen indítványba hozták a' KK. és RR. az országgyűlési hirlapok' létesítését, 's az iránt egy törvényjavaslatot is készítettek, melyben azoknak megelőző vizsgálat nélküli kiadhatása elhatározott, 's egyszersmind a' szerkesztők ellen ha visszaéléseket követnének el, czélszerű büntetések rendeltettek. Nem fogadták el akkor ezen javaslatot a' fő RR. 's a' két táblának e' feletti vitatásai siker nélkül folytak az országgyűlésnek berekesztéséig. A' jelen országgyűlésen tehát ismét felvettük ezen tárgyat, 's a' fő RR.-ket ismét felszólítottuk, hogy abban megegyezni, 's velök az iránt újabban közlött törvényjavaslatunkat elfogadni sziveskedjenek. Ők azonban ohajtásunk' létesülését folyvást ellengették, 's az országgyűlési hirlapoknak megelőző vizs-

gálat nélküli kiadhatását semmikép el nem fogadták, hanem e' tárgyat a' sajtó' kérdésének egész kiterjedésében leendő felvételéhez utasították. Készek valánk mi a' sajtó' kérdését is kimerítőleg tárgyalni; de addig is, míg ez megtörténik, szükségesnek láttuk az országgyűlési hírlapokat létrehozni. Ujra és ismételve vitattuk tehát kifejtett nézeteinket; a' fő RR. azonban határozatuktól el nem álltak; mi pedig megelőző vizsgálatban, melly törvényeinken nem alapul, 's mellyet a' nemzet' hozzá járulása nélkül, sőt a' nemzet' jusainak sérelmével hozott be a' kormány, meg nem egyezhettünk, 's azt megegyezésünkkel tetteleg nem törvényesíthettük. És így minthogy a' sajtó' kérdésének kimerítő tárgyalása, mellyet már határozat által kitűztünk, annyi egyéb fontos és szinte közérdekű tárgyak mellett idő' hiányában az országgyűlésen meg nem történhetett, az országgyűlési szabad hírlapokra nézve kivívni semmit képesek nem valánk.

Meg vagyunk pedig győződve, hogy a' nemzet' legnagyobb szükségeinek egyike az ilyen szabad hírlapok' létesítése. Más alkotmányos nemzeteknél a' szabad sajtó'nak vitatásai kifejteneik minden tárgyat, mielőtt a' felett a' törvényhozás határoz; 's mikor az köztanácskozások alá kerül, ismerte van a' fenforgó kérdéseknek minden oldala, tudják a' nemzet' képviselői a' nemzet' véleményét és közszükségeit, 's végzéseiket ezekhez alkalmaztathatják. A' hol ez így van, nem lehet ott félni attól, hogy valamelly eszmének elragadó fényes külseje veszélybe döntse a' nemzetet, mert a' szabad sajtó, mellynél a' vélemények' minden árnyéklatának van képviselője, a' felkapott és megvitatott eszmét tartózkodás nélkül felboncsolja, lefejtí fényes külsejét, kimutatja veszélyes részeit, 's a' közvélemény ez által tisztul, és erősödik. A' kormány ott igaz ügyében a' veszélytől nem félhet, mert annak éppen a' szabad sajtó' szabad vitatása által adhat irányt.

De a' hol ez nincs, ott kormány és törvényhozás több nehézségekkel küzködik, az ország' egyik vidéke nem ismeri a' másik vidéknek szükségeit és nézeteit. Minden törvényhatóság csak maga köréhez képest adhatja utasításait, a' kormány nem kísérheti gondos figyelemmel a' nemzet' kifejlődésének haladó lépteit, 's munkálkodását ezekhez nem irányozhatja. Innen származnak a' számtalan csalódások, a' gyakran elhibázott számolások, és azon ingatagság, melly irányt és eszközöket mind untalan változtatva czélt soha nem ér, de kárt sokat tehet. Ne gondolja senki, hogy midőn a' nemzet érezni kezdi közsükségeit, a' kormány egy oldalú fejtegetésekkel irányt adhasson a' közvéleménynek; mert még akkor is ha ezen fejtegetések alaposok, ha minden mit a' kormány akar hasznos és igazságos volna, már csak azért, mert ellene szabadon felszólani tiltva van, 's az ellenkező véleménynek szabad kifejtése gátoltatik, gyanú támad az emberekben a' czélnek tisztasága iránt, 's mivel tisztán nem láthatnak, ott is rémi alakot látnak hol az nem létezik. Nem a' közvéleményt fojtja el a' sajtónak megelőző vizsgálat általi korlátozása, hanem annak tisztulását gátolja, 's nem várt, sőt gyakran nem is sejtett kifakadásait keserűbökké, 's épen azért, mert váratlanok valának, zavaróbbakká teszi. Tapasztalás mutatja nálunk is azt, hogy minden országgyűlésen hónapok mulnak el, míg a' kormány a' nemzetnek és a' nemzet' véleményének valóságos állásával tisztán megismerkedik; 's ez gyakran az elvesztett időn felül még keserűségbe is kerül. Nálunk a' nemzet, csak igen későn tudhatja meg a' vitatás alá került kérdések feletti vélemények' minden árnyékait, a' nézeteket, mellyek az iránt kifejtették az okokat, mellyek mellette, vagy ellene felhoztak; pedig épen nálunk, hol a' törvényhatóságok idő közbeni utasítások által is gyakorolják a' törvényhozás' júsát, felette szükséges volna.

hogy ezek minélelőbb 's mindenütt tudva legyenek, és azt a' szabad hirlapok eszközölhetnék legjobban. Ha ilyen hirlapaink volnának, sok fontos közérdekű tárgy, melly a' nemzetnek anyagi jobb létét is eszközlendő vala, nem bukott volna el részvétlenség miatt, sérelmeink' száma bizonyosan kevesebb volna, nem emelne 's kárhozzatna eszméket és embereket egy oldalulag, sem a' kormány, sem a' felingerült közvélemény; egyszóval, polgári állásunk nyugodtabb és erősebb, kifejlődésünk gyorsabb és biztosabb volna. Ohajtani lehet, hogy a' kormány és nemzet e' részben tisztán felfogják a' közérdeket, 's a' közelebbi országgyűlés a' szabad sajtó iránt egy olly törvényt hozzon létre, melly czélszerű rendeleteivel számos hiányaink' pótlásának, a' törvények iránti tisztelet' terjesztésének, 's haladó kifejlődésünk' előmozdításának hatóság eszköze legyen.

Az országgyűlés' kezdetén már elhatározták a' kerületi RR. azt is; hogy kerületi tanácskozásaikról rendes naplót vezessenek. 'S ezen határozat' következtében minden szükséges intézkedések megtétettek, 's mind a' gyors írókkal, mind a' nyomtatóval már az alkú is megköttetett. Azonban mielőtt még a' nyomtatás elkezdett volna, jelentetett a' kerületi rendeknek, hogy a' sajtónak használatára nézve törvény ellen fenálló gyakorlat' és szabályok' folytában, a' naplónak kinyomtatása meggátoltatott. Sérelmesnek láttuk mi ezen akadályozást, 's azt mint a' sajtó' szabadságán ejtett újabb sérelmet ő Felségéhez tüstint föl akartuk terjeszteni; de a' fő RR. meg nem egyeztek javaslatunkban. Többször ismételt izeneteink sikertelenek valának, 's így a' kerületi napló elmaradt.

Felszólítottuk az országgyűlés' kezdetén a' fő rendeket arra is, hogy köztanácskozásaikról nyilvános naplót vezessenek. Több ideig ugyan siker nélkül maradt

felszólításunk; de az országgyűlésnek vége felé a' fő RR. is elkezdték a' rendes naplónak vezetését 's azt folyvást fen is tartották. Kételkedni nem lehet, hogy ezen elkez-
delt gyakorlat jövődöben állandóul megtartatik, 's azt hiszszük, hogy ez által is sokat nyert hazánkban a'
nyilvánosság.

Büntetőtörvényeink nagy részben a' hajdankornak elavult maradványai, mellyeket már azóta sokféleképen változtatott a' gyakorlat, úgy hogy jelenleg sem a' bűnnek mértéke, sem a' büntetésnek nemére és nagyságára nézve törvényeink biztos alapot nem nyújtanak; 's több esetekben a' bírónak személyessége szerint, ugyan azon vétékért, ugyan azon körülmények között a' büntetések felette különbözök és önkényesek. Börtöneink pedig sok helyen olly állapotban vannak, hogy azoktól az emberiség' szelidebb érzete méltán visszaborzad. A' büntetés cél-
ját veszti a' közállományra nézve, midőn a' vétkest sujtva, csak bosszúl, de nem javít, 's a' hol a' börtön egyedül szenvedésnek helye, de az erkölcsi jobbulásra figyelem nincsen, ott sem a' büntetésnek szigorúsága, sem annak a' vétkest bizonyosan sujtó gyorsasága nem elég a' bün-
teteknek kevesítésére mert félelem jobb erkölcsök nélkül még nem nyújt kezességet a' közállománynak arról, hogy törvényei tiszteletben tartatnak. Nálunk pedig fájdalom-
mal kell megvallanunk, a' tömlöczök még eddig nem ja-
vítóhelyek, hanem nagy részben a' véték' oskolái valá-
nak, 's gyakran a' kit indulat vagy könnyelműség vétékbe kevert, de keble fogékony volt még a' jóra, 's az erkölcs' utján csak megbotlott, de szíve romlott nem vala, mint vét-
két bánó bűnös kerül a' börtönbe, 's mint kitanult go-
nosztevő hagyja el azt. Korunkban minden művelt nem-
zet különös figyelmet fordít büntetőtörvényeinek javítá-
sára, 's börtöneinek 's a' javító rendszernek czélszerű ren-
dezésére, 's az újabb tapasztalás e' részben már sok régi

előítéletet megczáfolva kivívta azon igazságot, hogy a' szelid emberiséget a' közbátorság' biztosságával egyeztetni, 's a' büntetéssel az erkölcsi jobbulást is összekapcsolni nehéz ugyan, de nem lehetetlen, sőt első, és legszentebb feladása a' törvényhozásnak. Nekünk tehát, kik e' részben leginkább hátra vagyunk, az elismert hibáknak javítását, a' számos hiányok' pótlását ismét utóbbra halasztgatnunk vétek volna hazánk és az emberiség ellen.

Meg valónak erről győződve az ország' rendei ; ugyan azért törvény által egy választmány küldetett ki, melly a' büntetőtörvény-könyvvel kapcsolatban levő büntető 's javító rendszer' behozása iránt kimerítő véleményt adjon, 's egyszersmind javaslatot készítsen a' felől is, hogy a' most említett börtön és javítóintézet mellett, gyakorlati alkalmaztatás' tekintetében az 1817k. eszt. országos választmány által bemutatott büntetőtörvény-könyv' tökéletesítésére mik kívántatnak? 'S mind ezek iránt munkáját a' legközelebbi országgyűlésnek okvetetlen bemutatni tartozzék. — És így reménylenünk lehet, 's minden esetre kívánnunk kell, hogy büntetőtörvényeink a' közelebbi országgyűlésen kimerítőleg tárgyaltassanak, mert számos hiányaink között ezen tárgy az, melly a' halasztás nélküli gyökeres orvoslást leginkább megkívánja, 's azoknak tárgyalásánál a' nemzet' jusainak legkisebb sérelme nélkül tanácskozás alá vétethetnek, majd azon törvények is, mellyek a' felségsértésnek és hűtelenségnek eseteit, 's a' politikai vétségek' egyéb neveit tárgyazzák.

Azt is indítványba tették az ország' rendei, hogy az 1836. eszt. 16ik. t. cz. rendelete a' büntetőtörvényekre is kiterjesztetvén, az ezekben hozott ítéleteket is minden bíróságok tartozzanak okokkal támogatni, 's ezen kívánatot ő Felsége is elfogadván, az külön törvény által elhatározatott.

A' nem nemesek' személybeli biztosságára nézve már

a' mult országgyűlésen fölterjesztetett, de akkor el nem fogadott törvényezikkelyt ismét tanácskozás alá vették az ország' rendei, 's ezt a' jelen országgyűlésről ő Felségének ujra felküldötték. A' kir. válasz nyilván és határozottan megegyezett ezen törvény-javaslatnak elvében, de az egész dolognak részletes tárgyalását a' büntető-törvények' felvételére halasztotta; 's így kétséget nem szenved, hogy az igazságnak és emberiségnek ezen méltó kívánata hazánkban is rövid időn létrejön.

A' népnevelésnek szükségét mélyen érezvén a' KK. és RR. már a' mult országgyűlésen egy országos választmányt akartak kinevezni, melly e' tárgyban kimerítő véleményt készítsen, de ő Felsége akkor ebben meg nem egyezett, hanem országgyűlésnek végnapjain azt válaszolta: hogy fejedelmi kötelessége szerint gondoskodni fog azon intézetnek, miket említett felírásunk mellett javaslatba hoztunk, a' mennyire a' körülmények engedik fölállításáról; ugyan azért a' javasolt törvényekre semmi szükség nincsen. Fájdalmasan vették ezt akkor is a' KK. és RR. mert meg valának győződve, hogy a' nevelésnek elrendelésére felügyelni a' nemzet' legszentebb jusa, 's hogy épen ebben korlátolni a' nemzetet annyi, mint az egész polgároknak atyai jusait is megszorítani. Öregbedett ezen fájdalom, midőn láttuk, hogy a' mult országgyűléstől lefolyt 3 évek alatt e' tárgyban a' kormány' részéről csakugyan semmi nem történt, mi a' nemzet' reményeinek megfelelt volna. Ugyan azért a' jelen országgyűlésen nehogy még az előmunkálatokban, és a' javaslat' készítésében is gátot tegyen ismét valamelly kir. válasz, egy kerületi választmányt neveztünk ki, 's azt e' tárgynak kimunkálásával megbíztuk; de a' számos és szinte halasztást nem szenvedő köztárgyak' özönében ezen választmány csak az országgyűlés' utójjára készíthette el munkáját, és így az még kerületi tanácskozás alá sem

vétethetett. Szükséges, hogy a' jövő törvényhozás e' tárgyat ismét csüggedést nem ismerő szilárdsággal fölvegye, 's abban a' mit lehet törvény által is eszközölni mindenképen igyekezzék. Addig is pedig közhatóságok és egyes polgárok tegyenek mindent a' mi hatalmukban áll, mert minden áldozat, mi e' célra fordítatik a' hazának és emberiségnek oltárán van letéve. Nevelni a' népet oktatással intéssel célszerű törvényekkel az a' legnemesebb feladás, mert kefejtí a' nemzet' erejét, virágzásra emeli a' hazát, biztosítja törvényeink' szentségét, 's az embereket jobbakká 's boldogabbakká teszi.

A' tisztválasztásoknak számtalan visszaélései, melyek a' nemzetnek legszebb jusát a' szabadválasztást veszéllyel fenyegetik, szükségessé tévők, hogy a' törvényhozás e' részben is javításokról gondoskodjék, melyek mind az egyesek' polgári jussainak sértetlenségét, mind a' törvényes rendnek szoros megtartását biztosítsák. E' tárgyban is tehát kerületi választmányt neveztek ki az ország' rendei, mely azonban munkáját szinte csak az országgyűlésnek végére adhatta be; 's így annak kerületi felvétele sem történhetett meg. Bemutattuk mi ezen munkát a' t. RR. nek is 7 % alatt alázatosan idezárva, minthogy az épen azért, mert kerületi tanácskozások alá sem került az országos iratok közt nem foglaltatik.

Végre még egy fontos közérdekű tárgyról kell szólnunk, mely a' nemzet' komoly figyelmét különösen megkívánja, 's ezen tárgy a' kir. városoknak jelen állása. Késérő érzéssel szólaltak fel ezen országgyűlésen ismét a' kir. városoknak küldöttei, 's törvényeinkre hivatkozva, teljes mértékű szavazati jogot követeltek. A' KK. és RR. ugyan mind addig míg a' kir. városokban a' választásoknak és utasítások' elhatározásának eddigi rendszere fenáll, azoknak országgyűlési szavazatára nézve az eddig követett gyakorlattól el nem állhattak. De hogy ezen akadály is

minelőbb megszűnjék, indítvány tétetett, hogy haladék nélkül egy választmány neveztesse ki, mely a' kir. városok' belső viszonyainak, 's országgyűlési helyzetének elrendezése iránt, még ezen országgyűlésre kimerítő véleményt adjon. Ezen indítványt akkor a' többség el nem fogadta, sőt a' kir. városok' követői közül is többen szólottak ellene. Utóbb azonban kerületi ülésben ismét megújítottuk azt, 's ekkor többséget nyervén, egy kerületi választmányt azonnal ki is küldöttünk. De mivel ezen választmánynak tagjai más választmányi munkákban is foglalatostkodtak, melyek szinte fontosok és halasztást nem szenvedők valának, ezen munkák pedig csak az országgyűlésnek végnapjaiban lettek befejezve, a' választmány idő' hiányában a' városok' kérdésének sok munkát kívánó tárgyalásához nem kezdetett. Elhatároztuk tehát, hogy e' tárgyban egy országos választmány küldessék ki, mely legalább a' jövő országgyűlésre kész munkát adjon, akkor haladék nélkül felveendő, 's ezen határozatunkat egy külön felírásban (mellyet a' hozzá csatolt törvény-javaslattal alázatosan 8 % alatt ide zárunk) kívántuk ő Felségéhez fölterjeszteni, de a' fő RR. abban semmikép megegyezni nem akartak, később azonban az országgyűlési szavazatot tárgyaló módosítással a' fő RR. abban megegyeztek, de arra királyi válasz nem érkezett.

Igy tehát ezen országgyűlésen sem történhetett e' tárgyban semmi előlépés, pedig a' dolog hosszas halasztást nem szenved. Úgy is eddigi hibáink, 's az eddigi mulasztás sok rosszat szültek már, 's azoknak keserű következményeit naponkint inkább érzi a' haza. Más nemzeteknél városokban fejlődött ki legelőször a' szélesebb és biztosabb alapra épített polgári szabadságnak tiszta felfogása. Városok törték meg hajdan az erőszak szülte igazságtalan hatalomnak lánczait, 's a' szorgalomnak, 's műveltségnek bölcsői a' szabadságnak, 's nemzetiségnek legerősebb tá-

maszai városok valának. És hogy ez nálunk nem egészen így történt, hogy hazánkban épen a' nemzetiségnek, 's a' polgári szabadságnak kifejlődésére nem valának jótékony hatással kir. városaink, azt leginkább a' törvényhozásnak százados elmulasztása, és gyakran ismételt hibái okozták.

Törvényeink a' kir. városokat kiváltságok által a' népnek sorából kiemelték, 's elszakasztották azoknak érdekét a' népek érdekétől, a' nemesi rend pedig soha nem volt hajlandó azokat polgári tekintetben magához fölemelni, sőt gyakran ellenséges indulattal használta ellenünk hatalmát, 's polgári felsőbbségét. Így állanak kir. városaink még most is elszigetelve közöttünk és a' nép között, érdeken és érzésekben tőlünk és attól különválva. Idegen elemek valának azok, mikből kir. városaink egykor alakulni kezdettek, és őseink elmulasztották ezen idegen elemeket a' nemzettel egybeolvasztani. Zsibbasztó volt már századok óta városaink' szabadabb kifejlődésére nézve, azon régi hibás és igazságtalan rendszer, miszerint minden szabadválasztási, közigazgatási, 's törvényhozási jusokat a' polgárok' egész tömegének teljes kizárásával, csak azon csekély számú testület gyakorolja, melly önmagát választja kiegészíti 's utasítja, 's mind ezen polgári közjusokban a' többi polgárok még csak közvetve sem részesülnek. És ezen hibás rendszernek czélszerű javítására századok óta semmit nem tett a' törvényhozás. Annyi panasz után még most sincs eltörölve azon önkényes hatalom, mellyel a' kir. kamara városainkat függésbe tartja. Egy szóval századok óta semmi nem történt, a' mi városainkban egy önállású független polgári rendnek kifejlődését eszközölte volna, pedig ezen hiányt minden közviszonyainkban, 's a' haladást tárgyazó minden lépéseknél súlyosan érezzük; 's illy polgári rend nélkül városaink soha azon közállományi fontosságra nem emelkedhetnek, mellyen más nemzeteknél a' városok állanak. Mik volnának már eddig kir. városaink

a' hazára 's nemzetiségre nézve, ha egy eképen kifejtett polgári rend egyszerű de szilárd önállásában örködnék a' törvényes szabadság és nemzetiség mellett? hol volna már polgári tekintetben nálunk is a' nép, ha kir. városaink attól különvált érdekeik által el nem szakadtak volna?

Mind ezen hiányokat tehát minélelőbb pótolni kell. A' feladás nehéz, mert századok' mulasztását kell helyrehozni; de még is multhatatlanul szükséges hozzáfogni e' nehéz munkához, mert az elválasztó ponton állunk már. Még hatalmunkban van a' városokat bizodalomnak és szeretetnek, igazságnak és méltányosságnak szorosabb köteleivel a' nemzeti szabadság' közérdekéhez kötni, még hatalmunkban áll czélszerű törvények által kifejtteni bennök azon moralis erőt, melly egyedül képes azokat és általuk a' hazát is virágzásra emelni. De minél inkább halasztjuk ezt, annál kevesebbet biztos a' siker, 's annál inkább félhetünk, hogy azok, kiket századokig idegeneknek tekintettünk, szívben és érzésben idegenek is maradnak hozzánk, sőt idővel még ellenünk 's érdekeink ellen fognak használtatni.

Azonban nem elég, sőt nem is tanácsos egyenesen és egyedül csak az országgyűlési szavazat' kérdését eldönteni városainkra nézve, mert a' törvényhozási just nem a' városok' néhány tisztviselőivel, hanem a' városi polgárok' összeségével oszthatjuk csak meg, 's csak ezeknek független önállásától lehet biztosan reményleni, hogy azt szabadon és tisztán a' haza' közjávára fogják használni, 's mind azon tekintetek, mellyek a' kir. városok' politikai fontosságára nézve fenforognak, nem a' tisztviselőkről, hanem az egész városról 's a' város' polgárainak egyesületéről állanak. Ezt a' független önállásu polgári rendet kell tehát törvény által létrehozni; azt pedig a' kir. városok' belső viszonyainak, 's közigazgatásának czélszerű elrendezése, a' szabad választásnak kiterjesztése, 's a' kamarátóli függésnek megszüntetése, fogják csak biztosan eszközölni.

Ugyan azért hisszük azt, hogy a' jövő országgyűlés mindjárt kezdetében hozzáfog e' tárgyhoz, 's valamint már a' jelen országgyűlésen akartuk, egy kerületi választmányt fog mind ezeknek előleges kimunkálásával megbízni, 's akkor majd ha ezen munkáját beadandja, könnyebb lesz a' már kifejtett kérdéseknek részletes tárgyalása, 's reményleni lehet, hogy e' tárgy az igazság' és méltányosság' alapjain fog elintéztetni.

Ime t. RR. előadtuk fővonásaiban az országgyűlésnek folyamatját. Mennyire feleltek meg magas feladásuknak a' nemzet' képviselői, azt a' nemzet és a' jövődőség fogják megítélni. Történtek ezen országgyűlésen némelyek, mik kifejlődésünk' eszközzésére czélszerűek, de sok igen sok még a' teendő: pedig súlyosak az akadályok, mik haladásunk' minden lépteit gátolják.

Volt egy idő midőn a' feudalismus, melyet a' középkornak harczokban élő lovagiai szelleme fejtett ki, minden nemzeteknél elnyomták a' szabad tulajdonnak tisztább eszméjét. Hazánkba is áthatott a' külföldnek példája, de nálunk a' feudalismus, egész kiterjedésében soha fen nem állhatott, hanem abból, és a' szabad tulajdonnak eszméjéből támadott egy rosszabb 's károsabb vegyület, mely ámitó külsejével a' szabad tulajdonnak színét fentartotta, de valóságát semmivé tette; 's ezen vegyület az ösiség. Más nemzetek régen lerázták már a' feudalismusnak bilincseit, mert megszűnvén a' körülmények, mik azt egy időben korszerűvé tévék, győzött az elnyomott szabad tulajdon' helyre állításának hatalmas ösztöne. De hazánk az ösiségnek súlyos jármát még most is viseli, mert a' külszin által elámitva sok ideig azt hitte a' magyar nemes, hogy ő vagyonának szabad tulajdonosa. Polgártársaink közül számosan a' törvénykezés' szövevényes ösvényén másét keresve magukét hanyagolták el, kétes kimenetelű költséges perek közt töltötték életüket, átkozták törvényke-

zésünk' hosszú folyamatját, melly miatt még nyerve is vesztek, ha százados pereik' terhes költségeit föl-számitották, és még is büszkék voltak abban, hogy másnak birtokához ősi jusok van, 's ezen büszkeségökben pártolták az ösiség' eszméjét, melly azon just nekik fentartotta. Sokan az ösiséget alkotmányunk' legnagyobb kincsének hitték, pedig épen az ösiség dúlta fel hazánkban a' nemesi birtoknak biztosságát, úgy hogy alig van vagyonosabb család, melly kétkedés nélkül elmondhassa, hogy javaihoz másnak semmi törvényes jusa nincsen. Az ösiség tette olly igen szövevényessé törvényeinket, 's a' törvénykezés' folyamatját, mert a' birtoknak ingadozó biztosságát a' perek' hosszú folyamatával, 's a' törvénykezésnek ezer rést nyitó védelem' eszközeivel akarták öseink némileg pótolni. Az ösiség azon rém kép, melly ellen minden javításnak létrehozásánál küzködnünk kell; egy szóval, azon akadályok közül mik haladásunkat gátolják, egyik és talán legsúlyosabb az ösiség. Bámolni lehet, hogy azon eszme, melly első támadtában már homályos volt, melly azóta is az egymással ellenkező magyarázatok miatt soha tisztába nem jöhetett, melly annyi jónak és hasznosnak létrehozását gátolta, mind ez ideig fennállhatott. De csakugyan ébred már a' nemzet, 's érti az időnek komolyan intő szavát, gyökerében rázták meg az ösiséget azok, mik ezen országgyűlésen történtek, 's biztos reményt nyújtanak, hogy a' hajdankornak szomorú hagyományképen reánk szállott előítéleteit, e' részben is legyőzi a' nemzet' valóságos érdekének tisztább felfogása.

Haladásunknak másik súlyos akadály a, hogy a' nem nemesek hazánkban ingatlan nemesi javakat tulajdonosi jusal nem birhatnak. Önmagát bünteti a' nemesi rend ezen megszorítás által; mert javainak becse sokkal nagyobb volna, ha nem nemes honfitársait azoknak birhatásából ki nem zárná. De kárt tesz egyszersmind a' ha-

zának is, mert minden ilyen megszorítás a' szorgalomnak és köziparkodásnak szabad kifejlődését nehezíti. Azonban e' tárgyra nézve is önérdekünk által sürget az idő; mert ha semmit nem teszünk a' nemesi javak' értékének emelésére, midőn a' biztosabb és bár ki által megszerezhető polgári 's jobbágyi birtoknak becse mind inkább nevékedik; mi hátra maradunk, 's javainknak valóságos értéke aránylag csökkenni fog.

A' haladásnak ezen két legsúlyosabb akadályait mind inkább megszüntetni bizonyosan első gondja leendő jövőben a' törvényhozásnak. És ha az egyszer megtörtént, ha még e' mellet a' népnek érdekéről majd a' közadózásnak fenálló hibás és igazságtalan terhe megigazíttatik, 's a' törvényhatóságok belső igazgatásából származó terhek elrendeltetnek, akkor nyugodtabb kebellet tekinthetünk hazánk' jövődjébe, mert az idő és közvélemény ki fogják fejteni a' mi még hátra lesz, minden osztályok' érdekei egy magasabb közös érdekekben fognak egyesíttetni, 's egyesült erejében függetlenségére nézve is biztosabb lesz a' nemzet.

Nehéz a' haladásnak pályája, mert ezer ellenkező magánérdekekkel kell küzdeni, mellyek hogy önmagukat védjék, minden lépést a' polgári alkotvány' felforgatására intézettnek kiáltanak; de fontos is az, mert minden lépéstől a' nemzet' jövődje függ. A' törvényhozásnak a' nemzet' jelen szükségait kell főképp tekintetbe venni; de figyelemmel legyen egyszersmind arra is, hogy midőn az alkotott törvények a' jelent tetszőleg kielégítik, a' jövődnek kifejlődését meg ne kössék, vagy annak helytelen irányt ne adjanak. Nemzetünk is föllépett már a' békes haladásnak ezen pályájára, csekély az a' mi eddig történt, és csak gyenge kezdet, de az első nehéz lépés már meg van téve, mert ismerjük, sőt mélyen érezzük törvényeink' számos hiányát, 's keblünkben élénk nem mulékony ösztön támadott, pótolni a' hiányt, 's javítva változtatni a' mit

rosznak károsnak ismerünk. Ezen érzés pedig és ezen ösztön létrehozzák majd azon erőt, melly a' jónak eszköz-
lésére szükséges. Hajdan a' véres harczok' szünetlen
küzdése között, csak egy szent kötelességet ismertek
őseink hazájuk iránt: vérrel is védni annak jusait, 's füg-
getlenségét. Korunkban ezen szent kötelességgel még
egy másik párosult kifejtetni a' nemzet' szunyadó erejét, uj
életet adni a' szorgalomnak 's az annyi véren vásárlott
béke' áldásai között virágzásra emelni a' hazát, melyet
őseink' vére vívott ki, és ismét őseink' vére tartott meg
számunkra. 'S a' ki ezen kötelességet nem teljesíti, mert
a' sértett magánérdekek' felzúdult zajától visszajed, az
gyáva szintúgy, mint a' ki az ellenség' fegyverétől félve,
hazája' védelmére föl nem kelt, midőn hajdan a' fölkelés'
jeleit, a' véres kardot hordozták szét az országban. 'A ki
hazája' kifejlődésére minden legkisebb áldozattól irtózik,
az épen olly keveset szereti hazáját, mint a' ki hon' védel-
mezésének kötelességét csak kényszerítve teljesíti, 's töb-
bet nem tesz, mint a' mire hatalom, vagy törvény kény-
szerítik, mert a' tespedésnek életölő álma lassú halál, 's
még inkább semmivé teszi a' nemzetet, 's annak független-
ségét, mint a' fegyveres ellenség' dűlása. A' feldúlt or-
szágnak eldarabolt ereje ismét összeállhat, 's idő és kö-
rülmények' kedvezésével megtörheti az ellenség' hatalmát,
de a' tespedésben kialudt nemzeti erőt semmi hatalom
többé vissza nem hozza.

A' vélemények' különbsége haladási kérdések felett 's
ebből származott elme surlódások nem ölik el a' haladás'
ösztönét, sőt annak uj erőt adnak csak gyűlölség és üldö-
zés ne párosuljon azokkal, mert ekkor a' vélemények'
sérthetlen szabadsága van elnyomva, melly nélkül nincs
szabad tanácskozás. Alkotványos nemzeteknél, hol csak
a' többség határoz, minden lépés akkor biztos, midőn a'
kifejtett eszméket az okoknak győző ereje, 's az igazság-

nak hatalma vivja ki, 's ez el nem marad, csak kitűrni-tudás kísérje. De a' hanyagság, csüggedés, ingatagság, azon súlyos átkok, mellyek minden kifejlődést lehetetlenné tesznek. A' ki az elkezdett munkában már kifáradt, 's ezentúl henyén akar vesztegelni, nézzen előre, 's ha látni fogja mennyi még a' teendő, hanyagsága mulni fog, vagy nem lépett tiszta szándékkal azon pályára, mellyről olly hamar lelépni készül. — A' ki csügged, mert erejét 's erőnkét a' teendők' nagy tömegéhez mérve, nem lát reményt, hogy czélt érhessünk, az tekintsen vissza honunk' egykori állapotjára, tekintsen vissza a' közelebb lefolyt 25 évre, 's látni fogja, hogy még is haladtunk, hogy a' gyengébb erő is ha nem csügged sükerrel munkálkodhatik; gondolja meg, hogy mienk a' kezdésnek nehéz munkája, 's egy ember' élete csak egy óra a' nemzet' életében, de minden lépés könnyebbé teszi a' következőt, 's minden óra kevesíti a' teendőket. Az ingatag és változékony pedig, figyelmezzon a' világ' tapasztalásának a' történetek' évkönyveibe leírt azon tanításra, hogy az ingatag és változékony erő, csak elpazarlott erő, melly czélt nem érhet soha; és hogy a' sükert más nem biztosítja, mint a' kitűrni-tudás, mellynek minden bukásnál jel szava: „Csak újra, és ismét újra.“

De bezárjuk díszes és terhes hivatalunknak ezen utósó munkáját. Végszavaink forró köszönet a' bizodalomért, mellyel a' t. RR. minket megtiszteltek, 's a' kegyességért, mellyel nehéz pályánkon ápoltak, és azon buzgó esdeklés, mellyel már e' jelentés' kezdetén is kegyes elnézést kértünk, ha tehetségünk az igyekezet' buzgóságának meg nem felelt, 's erőnk' hiányában képesek nem valánk eszközölni mind azt, mit elérni ohajtottunk. A' t. KK. és RR. nek Zala egerszeg 's a' t. alázatos szolgálái Deák Ferencz m. k. Hertelendy Károly m. k. országgyűlési követek.

Bemutatott 1840-dik esztendőben julius 28-kán tartott nagy gyűlésben.

